स्पंदन

१९९६-९७

दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री

दूध साखर महाविद्यालय, बिद्री

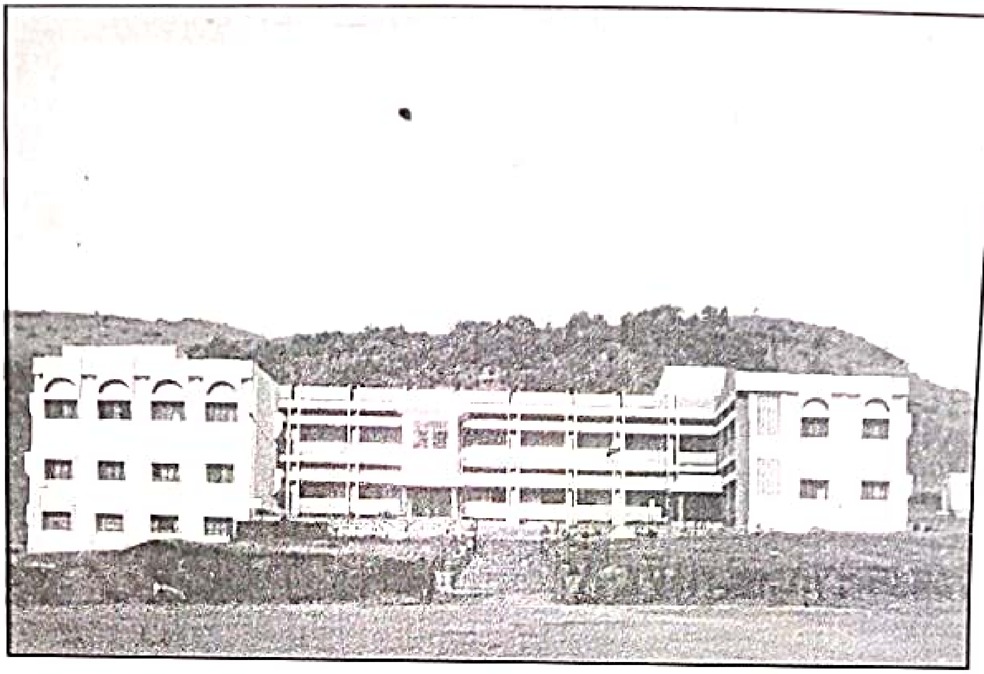

संपादक मंडळ

प्रा. अे. जे. वारके, प्रा. एम. व्ही. टाकळे, प्रा. एस. ए. साळोखे, प्रा. डी. जी. दिघे
प्रा. डी. डी. कोमेजवार, प्राचार्य एस. के. पाटील, प्रा. अे. आर. माने

स्पं
द
न

श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ बिद्री
(मौनीनगर) संचलित

दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री

(मौनीनगर) ता. कागल, जि. कोल्हापूर

॥ स्पंदन ॥

वार्षिक अंक पाचवा

१९९६ – ९७

संपादक मंडळ

- प्राचार्य शिवाजीराव पाटील .... अध्यक्ष
- प्रा. दिगंबर कोमेजवार .... कार्यकारी संपादक
- प्रा. अनिल माने .... सह-संपादक

विभागीय संपादक

- प्रा. आनंद वारके .... मराठी
- प्रा. धनंजय दिघे .... हिंदी
- प्रा. श्रीकृष्ण साळोखे .... इंग्रजी

मुखपृष्ठ कल्पना

- प्रा. मानसिंग टाकळे

श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ बिद्री (मौनीनगर) संचलित

दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री

(मौनीनगर) ता. कागल, जि. कोल्हापूर

भावपूर्ण

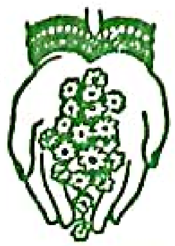

श्रध्दांजली

'स्पंदन' साहित्य
अंक सालात भारतातील
जे थोर नेते, संशोधक, शास्त्रज्ञ,
लेखक, चित्रपट कलावंत, माजी विद्यार्थी
व आपल्या परिसरातील प्रतिष्ठित नागरीक
कै. शंकरराव भोईटे व ज्ञात, अज्ञात लोक
दिवंगत झाले, त्यांच्या पवित्र स्मृतीस
अभिवादन करून आम्ही
भावपूर्ण श्रध्दांजली
अर्पण करीत
आहोत !

दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री

(मौनीनगर) ता. कागल, जि. कोल्हापूर

☆ प्राध्यापक वृंद ☆

१९९६-१९९७

प्राचार्य एस. के. पाटील, एम.एस्सी.

मराठी

प्रा. एस्. डी. पाटील — एम.ए.बी.एड्.एम.फील.

प्रा. ए. जे. वारके — एम.ए. बी.एड्.

हिंदी

प्रा. एस्. बी. देसाई — एम.ए.एम.फील.

प्रा. डी. जी. दिघे — एम.ए.

इंग्रजी

प्रा. सी. वाय्. जाधव — एम.ए. (पी.जी.डी.टी.ई.)

प्रा. डी. एन्. पाटील — एम.ए.

प्रा. एस. ए. साळोखे — एम.ए. एम्. एड्.

इतिहास

प्रा. एस्. आर. पाटील — एम.ए.

प्रा. ए. आर. माने — एम.ए. बी.एड.

समाजशास्त्र

प्रा. डी. के. शिंदे — एम.ए. एम.फील.

प्रा. ए. डी. जाधव — एम.ए.

अर्थशास्त्र

प्रा. एल्. एस्. करपे — एम.ए. बी.एड्.

राज्यशास्त्र

प्रा. पी. एस्. पाटील — एम.ए.

प्रा. ए. बी. माने — एम.ए.

भूगोल

प्रा. सी. बी. कमाने — एम.ए.

शारीरिक शिक्षण

प्रा. एन्. डी. पाटील — एम.पी.एड्.

पदार्थ विज्ञान

प्रा. एच्. डी. धायगुडे — एम.एस्सी.

प्रा. डॉ. एस्. एन्. कुलकर्णी — एम.एस्सी. पी.एच.डी.

प्रा. एम्. व्ही. टाकळे — एम.एस्सी.

प्रा. एस्. ए. गंगावणे — एम.एस्सी.

रसायनशास्त्र

प्रा. ए. एन्. झेंडे — एम.एस्सी.
प्रा. आर. बी. चोपडे — एम.एस्सी.
प्रा. एस्. के. सावंत — एम.एस्सी.
प्रा. एस्. जी. खानापुरे — एम.एस्सी.

वनस्पतीशास्त्र

प्रा. डॉ. एस्. जी. गायकवाड — एम.एस्सी पी.एच.डी.
प्रा. एस्. एस्. पाटील — एम.एस्सी. एम.फील.
प्रा. श्रीमती जे. एम्. पाटील — एम.एस्सी.
प्रा. पी. बी. पाटील — एम.एस्सी.

प्राणीशास्त्र

प्रा. आर. एस. पाटील — एम.एस्सी.
प्रा. व्ही. व्ही. गायकवाड — एम.एस्सी.

गणित

प्रा. डी. डी. कोमेजवार — एम.एस्सी. एम.फील.

संख्याशास्त्र

प्रा. वाय. एस. पाटील — एम.एस्सी.
प्रा. एस्. एच्. पाटील — एम.एस्सी.

ग्रंथपाल

प्रा. ए. टी. वागरे — एम.ए. बी.लीब. सायन्स

☆ प्रशासकीय कर्मचारी ☆

१९९६-१९९७

कार्यालय

श्री. पी. व्ही. पाटील — एम.कॉम.
श्री. एम्. के. मोईटे — बी.कॉम.
श्री. आर. एच्. कंकाळ — बी. कॉम.
श्री. आर. एम्. देसाई — बी.ए.

प्रयोगशाळा सहाय्यक

श्री. एस्. के. पाटील — बी.ए.

प्रयोगशाळा परिचर

श्री. व्ही. डी. तळेकर
श्री. बी. एस्. सुतार
श्री. आर. पी. आळवेकर
श्री. ओ. एम्. घुंगरे पाटील
श्री. एन्. एस्. वारके — बी.ए.
श्री. एस्. टी. जोशी

शिपाई

श्री. एन्. व्ही. पाटील
श्री. ओ. बी. हवालदार

संस्थेचे आधारस्तंभ

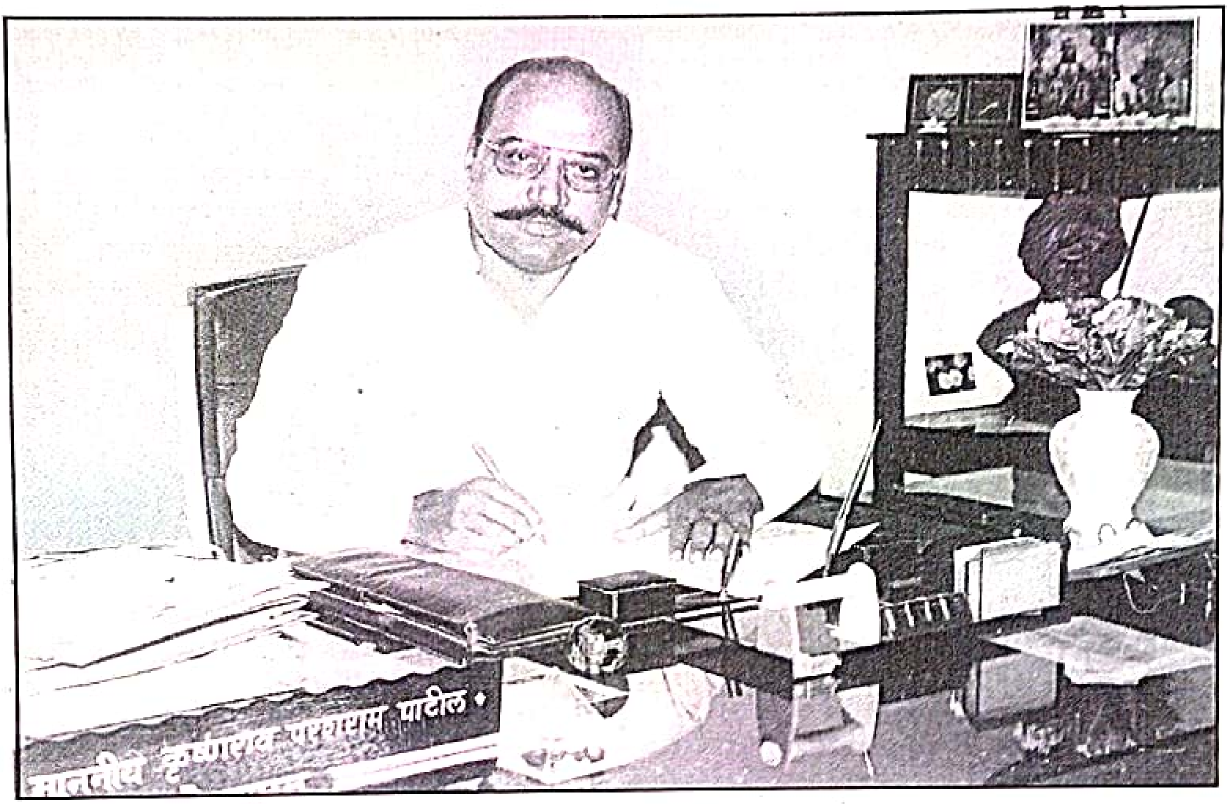

मा. के. पी. पाटीलसो

अध्यक्ष

श्री. दूधगंगा वेदगंगा सहकारी साखर कारखाना लि., बिद्री.

आधारवड

मा. दिनकररावजी जाधव
(माजी चेअरमन)

मा. प्रविणसिंहजी पाटील
(व्हा. चेअरमन)

मा. शिवाजीराव पाटील
(प्राचार्य)

मा. नामदेवराव भोईटे
(आमदार)

मा. सदाशिवरावजी मंडलिक
(आमदार)

मा. के. डी. गोसावी
(सचिव)

मा. एल. के. काळे-पाटील
(एम. डी.)

श्री दूधगंगा-वेदगंगा सहकारी साखर कारखाना लि. बिद्री

मान्यवर संचालक मंडळ

मा. विजयसिंह मोरे
(सरवडे)

मा. नं. वा. सुर्यवंशी
(पनोरी)

मा. बा. ब. पाटील
(कपिलेश्वर)

मा. मा. गो. फराकटे
(क॥ वाळवे)

मा. ज्ञा. गुं. फराकटे
(बोरवडे)

मा. सु. द. सुर्यवंशी
(निढोरी)

मा. रा. दौ. पाटील
(कुरुकली)

मा. र. ग. पाटील
(आकुर्डे)

मा. म. कि. बारदेस्कर
(शेणगांव)

श्री दूधगंगा-वेदगंगा सहकारी साखर कारखाना लि. बिद्री

मान्यवर संचालक मंडळ

मा. ना. कों. चौगले
(निगवे खालसा)

मा. के. गो. नांदेकर
(तिरवडे)

मा. चं. जो. वाडेकर
(मुरगूड)

मा. वि. द. कांबळे
(निळपण)

मा. वा. शं. पाटील
(दारवाड)

मा. य. सो. पाटील
(सुरूपली)

मा. सौ. वि. अ. चव्हाण
(सावर्डे पाटणकर)

मा. सौ. मा. पां. पाटील
(बिद्री)

संपादकीय ...

सप्रेम नमस्कार,

इ. स. १९९६-९७ हे वर्ष सर्वांच्या स्मरणात रहावे असेच आहे. कारण भारत मातेच्या स्वातंत्र्यासाठी लढा देणारे नेताजी सुभाषचंद्र बोस व अत्यंत समाजाभिमुख साहित्य निर्मितीचे लोकप्रिय साहित्यिक वि. स. खांडेकर यांच्या जन्मशताब्दीचे हे वर्ष होय. अशा ह्या शताब्दी वर्षामध्ये दूधसाखर महाविद्यालयाचा 'स्पंदन' हा पाचवा वार्षिक अंक आपल्या हाती देताना आम्हास विशेष आनंद होत आहे.

श्री दूधगंगा-वेदगंगा सहकारी साखर कारखाना लि., बिद्री या प्रथितयश साखर कारखान्याच्या सन्माननीय संचालकांनी बिद्रीसारख्या ग्रामीण व दुर्गम परिसरात शेतकऱ्यांच्या व कष्टकऱ्यांच्या मुलांची शैक्षणिक सोय करून त्यांची गुणवत्ता वाढीस लागावी या उदात्त हेतूने दूधसाखर महाविद्यालयाचे रोपटे इ. स. १९९० मध्ये लावले. आज हे महाविद्यालय विद्येच्या सागरात राजहंसाप्रमाणे सातव्या वर्षामध्ये विहार करीत आहे. एवढया ह्या अल्पशा काळामध्ये महाविद्यालयातील विद्यार्थी-विद्यार्थीनी लेखनकले बरोबरच शैक्षणिक, वैचारिक, सामाजिक, सांस्कृतिक व क्रीडा क्षेत्रातही विशेष प्राविण्य मिळविण्याकरीता सदैव प्रयत्नशील असतात. याचा आम्हाला रास्त अभिमान वाटतो.

महाविद्यालयातील विद्यार्थी-विद्यार्थीनींची लेखनकला विकसित होण्याच्या उदात्त दृष्टीकोनातुन आम्ही हा वार्षिकांक प्रकाशित करीत आहोत. 'स्पंदन' साठी विद्यार्थ्यांनी विविध साहित्य देऊन अपूर्व उत्साह दाखविला व त्यातील निवडक लिखाण आम्ही मराठी, हिंदी व इंग्रजी विभागामध्ये समाविष्ट केले आहे. प्रस्तुत अंकामध्ये आपणास प्रेम, मैत्री, स्वप्न, निश्चय, गरीबी इ. विषयावर विचार आढळतील. तसेच उत्तुंग व्यक्तीमत्वांचा वेध घेतलेला दिसेल.

या अंक प्रकाशनाचे कामी कारखान्याचे चेअरमन मा. के. पी. पाटीलसो यांचे समर्थ पाठबळ, मा. प्राचार्यांचे अमूल्य मार्गदर्शन, संपादक मंडळ, प्राध्यापक, प्रशासकीय कर्मचारी, विद्यार्थी-विद्यार्थीनी, अनेक हितचिंतक, अंकातील फोटोंचे ब्लॉक्स ताबडतोब देणारे पॅन प्रिंटस्चे श्री. पानस्कर, श्री मुद्रणालयाचे श्री. जयसिंग पोवार व त्यांचे सहकारी कर्मचारी व ज्यांनी ज्यांनी अंक निर्मितीसाठी हस्ते परहस्ते मदत केली त्या सर्वांचे आम्ही आभारी आहोत. या अंकात काही उणीवा असल्यास त्या समजून घेवून ही अल्पसेवा गोड मानून घ्यावी ही विनंती.

प्रा. दिगंबर कोमेजवार
कार्यकारी संपादक

स्थनिक व्यवस्थापन समिती

❑ मा. श्री. कृष्णराव परशराम पाटील	अध्यक्ष
❑ मा. श्री. प्रविणसिंह विश्वनाथराव पाटील	उपाध्यक्ष
❑ मा. श्री. नामदेवराव शंकरराव भोईटे	सदस्य
❑ मा. श्री. मनवेल किरत्तोवा वारदेसकर	सदस्य
❑ मा. श्री. कृष्णात दत्तात्रय गोसावी	सचिव सदस्य
❑ मा. श्री. शिवाजीराव केशवराव पाटील	सेक्रेटरी (प्राचार्य)
❑ मा. श्री. नंदकुमार धोंडी पाटील	शिक्षक प्रतिनिधी
❑ मा. श्री. यशवंत सिताराम पाटील	शिक्षक प्रतिनिधी
❑ मा. श्री. हरीदास दत्तु धायगुडे	शिक्षक प्रतिनिधी
❑ मा. श्री. महादेव कृष्णा भोईटे	शिक्षकेत्तर प्रतिनिधी

दि प्रेस अँड रजिस्ट्रेशन ऑफ बुक्स अॅक्ट नियम ८, फॉर्म नं.४ प्रमाणे आवश्यक असलेली माहिती

॥ स्पंदन ॥

◆ प्रकाशन स्थळ	:	दूधसाखर महविद्यालय, बिद्री
◆ प्रकाशन काळ	:	वार्षिक
◆ मुद्रकाचे नाव	:	श्री. जयसिंग पोवार
◆ राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
◆ पत्ता	:	११६, पद्माराजे गार्डन नजीक, शिवाजी पेठ, कोल्हापूर
◆ प्रकाशकाचे नाव	:	प्राचार्य शिवाजीराव पाटील
◆ राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
◆ पत्ता	:	दूध साखर महाविद्यालय, बिद्री
◆ संपादकाचे नाव	:	प्रा. दिगंबर कोमेजवार
◆ राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
◆ पत्ता	:	दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री
◆ मालकी	:	दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ

मी शिवाजीराव पाटील जाहीर करतो की वरील माहिती माझ्या समजूतीप्रमाणे बरोबर आहे.

शिवाजीराव पाटील
प्राचार्य

या अंकातील लेखकांच्या मताशी प्रकाशक व संपादक मंडळ सहमत असतीलच असे नाही.

(FOR PRIVATE CIRCULATION ONLY)

।। मराठी विभाग ।।

" जैसी पुष्पांमाजि पुष्प मोगरी । कि परिमळांमाजि कस्तुरी ।
तैसी भासांमाजि साजिरी । मराठिया ।। "

फादर स्टीफन्स

○ विभागीय संपादन ○

प्रा. आनंद वारके

अनुक्रमणिका

॥ मराठी विभाग ॥

○ पद्य विभाग ○

सुरेश पाटील
कु. एस. एम. रेडेकर
विनयकुमार रेडेकर
प्रभाकर कांबळे
इंद्रजित पाटील
कु. सरिता मनुगडे
अजीत फराकटे
रावसो पाटील
सागर भारमल
चंद्रकांत पाटील
कु. कविता सातुसे
राजन शेळके
सुधीर कांबळे
छाया मांडवकर
आनंद रानमाळे
संजय बिल्ले
महेंद्रकुमार मोरबाळे
समीर पाटील
नामदेव चिंदगे
कु. गोकुळा चौगुले
संदीप गुरव
महेश केसरकर
पोवार पी. जे.

○ गद्य विभाग ○

■ दोन अश्रू	सागर पाटील	बी.ए. भाग तीन	८
■ शपथ	सागर चव्हाण	बी.ए. भाग दोन	११
■ ताई	कु. गीता खोत	बी.ए. भाग एक	१४
■ धनगराचा काळ्या	बी. एन. कांबळे	बी.ए. भाग दोन	१६
■ तुझंच खरं	बी. डी. पाटील	बी.एस्सी. भाग तीन	१८
■ जयहिंद ! जय सुभाष !	सुभाष पाटील	बी.एस्सी. भाग दोन	१९

हास्य

हास्य कसं असावं ?

गुलाबाच्या उमलत्या कळीप्रमाणे असावं
पाण्यात उमलत्या कमळासारखं असावं
झाडावरील कोवळ्या चापयासारखं असावं
निशिगंधाच्या सुगंधाप्रमाणे असावं

हास्य कसं असावं ?

घोंघावणाऱ्या समुद्राप्रमाणं नसावं
शांत नदीप्रमाणं असावं
खळखळणाऱ्या ओढ्याप्रमाणं नसावं
झुळझुळणाऱ्या छऱ्याप्रमाणं असावं
सशासारखं अभिमानाचं नसावं
कासवासारखं शांत असावं

हास्य कसं असावं ?

रणांगणांत विजयी
झालेल्या वीरासारखं असावं
तहान भागलेल्या माणसाप्रमाणं असावं
भरपूर भिक्षा मिळाल्यानंतर,
तृप्त झालेल्या याचकासारखं असावं

हास्य कसं असावं ?

कंसासारखं विकट नसावं
कृष्णासारखं शांत असावं
रावणासारखं दुषित नसावं
रामासारखं पवित्र असावं
कैकयीसारखं स्वार्थी नसावं
कौसल्येसारखं निस्वार्थी असावं

सुरेश पाटील
द्वितीय वर्ष शास्त्र

अभ्यासाचा कंटाळा

''अभ्यास, अभ्यास, अभ्यास
याचा येतो कंटाळा
गाणी, विनोद यासाठी असावे कॉलेज
कॉलेजमध्ये असावेत विनोदच विनोद.
अभ्यासासाठी नकोच वेळ
उगाच कशासाठी वही - पेन
कॉलेज असावं विनोदासाठी,
नको भूगोल, नको इतिहास,
यांचा मला होतो त्रास
नको इंग्लिश, नकोच अर्थशास्त्र
विनोद मी कशी करते अगणित
हसून - हसून कंटाळा आला,
मी थोडाफार विचार केला.
अभ्यास करावा हेच बरे !
अभ्यास करावा हेच बरे !!

कु. एस्. एम्. रेडेकर
बी. ए. भाग दोन

आठवण

काल,
... मोडक्या तोडक्या अवघ्या चार ओळीतून
बोलत राहिलीस तू माझ्याशी कितीतरी वेळ,
आणि नंतर मग पसरत राहिला
हंवाहवासा एक ओलसर गंध.
पहिल्या पावसात भिजलेल्या मातीसारखा...
उभ्या डोंगर माथ्याला एक चांदणी फुलते. .
जशी कालच्या सांजेला तुझी आठवण येते.
निळनिळसं चांदणं गूढ डोहाच्या काठा काठाशी
एक पेटलेला दिवा तुझा आठव उशाशी.

विनयकुमार रेडेकर
बी. ए. भाग एक

माणसां असाच चाल !!

अंधाऱ्या जीवनाची गुहा,
खोदत जा प्रकाश भरल्या डोळ्यांनी

असला जरी त्रास,
पावलो पावली हास.

डगमग जीवनातून शिखर
चढत जा ध्येय साध्याच्या अपेक्षांनी

झाला जरी प्रतिकार,
मानू नको कधी हार.

निराश जीवनातून किरण,
शोधत जा आशेच्या पाऊल वाटांनी

नसेल जरी साथ,
चालत रहा पाथ.

संपन्न जीवनातील सुख,
वाटत जा आनंदाने दाही दिशांनी

वासंती पाटील
बी. ए. भाग एक

मन

माझ्या ह्या पवित्र अंत:करणातून
एक इवलीशी सतेज ठिणगी उडाली
ती हळुवार फुलपाखरासारखी दिसू लागली
नंतर चंडोल पक्षासारखी आकाशात
गतीने उडू लागली, नंतर ...

ती एखाद्या गरुड पक्षासारखी वेगाने
आकाशात उड्डाण करु लागली
त्या आकाशात तिचे रुपांतर एका
मेघखंडात झालेले दिसू लागले आणि..

थोड्याच अवधित काळ्याकुट्ट ढगांनी सर्वच
आकाश मेघाच्छादित झाल्यासारखे दिसू लागले

पण हे मना तू कितीही उंच जा,
कितीही विशाल बन,
माझ्या या नजरेच्या टप्प्यांच्या पलिकडे जा,
पण एक मात्र लक्षात ठेव की,
तुला माझ्या या इवल्याशा पवित्र
अंत:करणाच्या घरट्यात परत यावेच लागेल.

पाटील इंद्रजित
बी. ए. भाग दोन

शोध

पाहता वळुनी पुन: पुन्हा
शोधता मार्ग सापडेना.
दिसते ते 'मृगजळ'
'सत्य काही कळेना.
सापडला वाटते 'सुर'
ताल काही सापडेना.

प्रभाकर कांबळे
बी. ए. भाग एक

थड ऽ थड ऽऽ थंडी

वाजतीय मला थंडी थड थड थड
आंघोळीसाठी नका करु बड बड बड ॥ १ ॥

स्वच्छ असते माझे नेहमीच अंग
आंघोळीचा का असा बांधता मग चंग? ॥२॥

उन्हाळ्यात करीन मात्र चारदा पाचदा
अशा हवेत मात्र नकोच ती एकदा ॥ ३ ॥

मनुगडे सरिता
बी. ए. भाग दोन

गोकूळ

नको दुःख करू प्रिये, जरी दैवे दिले दुःख
प्रत्येकाच्या नशिबात, कुठे असते ग सुख ?

झाली आपत्तीची सीमा, मीही जाणतो सगळे
नाही उसंत लाभली, गेले दिवस पहिले

किती त्रास हा सोसावा ? किती व्यथा ही भोगावी ?
कां ग आपल्याच मागे, व्यापमालिका लागावी ?

एक सोडवावे कोडे, येते आडवे दुसरे
विरूनिया गेले राणी, माझे स्वप्न ते हसरे

धीर धर तू लाडके, नको होऊस व्याकूळ
उद्या भाग्य उजळेल, अवतरेल गोकूळ

अजीत फराकटे
बी. ए. भाग दोन

भ्रष्ट + आचार

होता भारत माझा महान,
पण घोटाळ्यात झाला अति महान

होते रामदास, तुकाराम
निर्माण झाले नरसिंहराव आणि सुखराम

स्थान होते विद्येला, नितीला,
पण लाच, वशिला काही पुढे येऊ देईना

कष्ट करून मरतो शेतकरी
पण भुकेपोटी स्वीकारतो गुलामगिरी

गुरूजींनी शिकविली होती सत् + आचारी
पण निर्माण होते भ्रष्ट + आचारी.

पाटील रावसो
बी. ए. तीन

आजचा आमचा देश

कोणी केला संघर्ष ? कोण झाले राजे ?
आमुच्या देशात आम्ही वाहतो ओझे ..
भूक शमविणारी गावे उजाड झाली
रोज राबूनही आमुचे चालू सदैव रोजे..
हे खून, हे बलात्कार, हुंडाबळी दरोडे,
निष्पाप कन्यकांचा आक्रोश रोज गाजे ..
कित्येक अरूणांचा झाला इथेच अस्त
बातम्यांनी त्यांच्या फक्त वृत्तपत्र गाजे ..
रोप भ्रष्टाचार आणि घोटाळ्याचे रोज येथे वाढते
'देऊ स्वच्छ कारभार आम्ही' हीच तुतारी वाजे..
सत्य, अहिंसा स्वप्नांची पेटली इथे होळी
बापुजींच्या समाधिचे फुल मात्र लाजे ..

सागर भारमल
बी. ए. भाग दोन

सहवास

सहवासाचे वेड तुझ्या, का लागले मला
होशील का माझी, तू सांगना मला ।
कृष्णाची ती बासरी, पण धुन होती राधा,
माझी तू लाजरी, बोल मेनका की रंभा ।
भारताची आहे संस्कृती, महाभारत नि गीता,
माझ्या संगतीं तू जशी, रामासोबत सीता ।
तुझ्या गोऱ्या गाली, फुलू दे गं मोगरा,
चुंबीन मी तयाला, घडू दे हा सोयरा ।
आठवण तुझी सखे, क्षणाचा नाही विसर,
साजेसा तो बांधा, प्रेमाचा तू सागर ।
तुझा माझा हा विरह, कोणाला न कळे,
मी जगतो तुझ्यासाठी, हे तुलाही न कळे ।
तुझ्यासाठी हा जन्म, मला आहे वरदान,
देशील का साथ प्रेमाची बरसात करीन ।

चंद्रकांत पाटील,
बी. ए. भाग दोन

गाठुया समतेची पंढरी !

देशभक्तीची दिव्य पताका
घेऊन खांद्यावरी गाठुया समतेची पंढरी !
वारकरी आम्ही देश-देवाचे
वेड आम्हाला देशभक्तीचे
भारत जोडो, जोडो भारत घोष घुमे अंतरी !
देश हिताचे आम्ही भुकेले
देशा साठी प्राण वाहिले
कण कण या मातिस मिळावा हीच मनीषा उरी !
'गीता' भगवंताची वाणी
शिकवि कर्मयोगाची गाणी
निनाद घुमवू त्या गाण्यांचे अखिल हिंद मंदिरी !
देश देवाच्या वारकऱ्याला
जात, पंथ अन् धर्म न उरला
एकजुटीने करूया सारे देशाची चाकरी !
शान वाढवूया देशाची
मान उंचावू मानवतेची
'जय - जय भारत' हीच गर्जना घुमवुया अंबरी !

कु. कविता सातुसे
बी. ए. भाग दोन

प्रेम वीरानो .....

प्रिय प्रेमवीरानो -
प्रेम असावे प्रेमिकेवर
नसावे केवळ शरीरावर

सदैव हसू फुलावे गाली
नको पश्चातापाची पाळी

जीवन वेदनांचे चटके
उडू नयेत तुम्हात खटके

राजन शेळके
बी. ए. भाग तीन

बंधन

अश्रू जरी आले भरून
अश्रूंना त्या सांडू नको
नसतील भावना मनात
तर शब्दांना शोधू नको
प्रेम माझे वेडे आहे
व्यवहार त्यात पाहू नको
प्रेम नसेल मनात तर
महती प्रेमाची गाऊ नको
नसतील सूर जनणार तर
गाण्यात व्यर्थ हरवू नको
तोडायचेच आहे सारे
तर स्पष्ट बोलणे टाळू नको
मात्र मी जाताना
पाठीमागे पाहू नको
जाता जाता असे मला
बंधनात बांधू नको

सुधीर कांबळे
बी. ए. भाग एक

बदल

सारंच काही निश्चल ..
सूर्य - चंद्र - तारे
त्यांची भ्रमणे
आणि कालक्रमणे ...
फक्त माणूस बदललाय
निसर्गाचेही आयुष्य बदलताना
स्वतःचे आयुष्य क्रॉस करतोय,
सिग्नलची दिशा न पाहता
एका अनामिक दिशेने
भ्रमिष्ठ सारखा चाललाय,

छाया मांडवकर
बी. ए. भाग एक

अश्रू

रात्री हिरावून नेताना,
स्वप्नात कधी येऊ नकोस,
विरहाच्या व्यथा गाताना
प्रेमाच्या कथा सांगू नकोस

प्रेम कुणावर केलं होतं,
हे कधी आठवू नकोस
प्रेमभंग झाला म्हणून
पश्चाताप कधी करू नकोस

लाथाडून मला जाताना
मागे तू वळू नकोस
माझ्या आर्त हाकेला
साद तू घालू नकोस

जाताना तुला एकच सांगतो
हे मात्र लक्षात ठेव ...
या वेड्या प्रियकरासाठी,
दोन अश्रू राखून ठेव ...

विनयकुमार रेडेकर
बी. ए. भाग एक

निसर्ग

उटती वरती जलदावरती
नभो शिखरांच्या माथ्यावरती
उनपावसाच्या या खेळामधी
खेळ खेळती हिरवी सृष्टी
जिकडे तिकडे हिरवे पाचू
त्या गर्द चाफ्यामधूनी
मोद भरवीते गर्द चाफे
डूलकी घेते रातराणी

रानमाळे आनंद
बी. ए. भाग एक

लाट

इतक्या वर्षांनी पुन्हा एकदा दिसलीस
शांत जीवनसागरात लाटा का उठवल्यास
तुझ्या नजरेत माझी नजर गुंतत होती
तुझ्या पावलांचा वेध घेत फिरत होतो
तुझ्या चार शब्दांसाठी जीव आतुरत होता
तुझ्या हास्याने मनाला मोहोर येत होता
तूच निष्ठूरपणे निघून गेली होतीस ना ?
हृदय मंदीरात मी तुझी पुजा बांधली होती
पण ती केवळ पाषाणाचीच मूर्ती होती
आता मी ती मूर्तीच बदलून टाकली आहे.
नव्या मूर्तीत माझे मन पुरे गुंतले आहे.
तुझ्या पुन्हा दिसण्याने माझा तोल सुटणार नाही
सागराची लाट किनारा उध्वस्त करणार नाही.

संजय बिल्ले
बी. ए. भाग एक

"थांबू नकोस ..."

जीवनाला तुझ्या आहे अर्थ,
घालवू नकोस कसेही व्यर्थ !
माझ्या या थोड्या शब्दांनी
येईल का जगण्याला सामर्थ्य ?
वास्तवावर या तू मात कर
आयुष्याबद्दल चांगलं मत कर
ध्येयाकडे तू जोरात धाव,
नक्कीच उंचावेल तुझे नाव।
कशावरही कुढत बसू नकोस
चालत राहा, कुठे थांबू नकोस।

महेंद्रकुमार मोरवाळे
बी. एस्सी. भाग तीन

विडंबन

खा गड्या खा आता खुशाल का
मिळाली संधी तवर खा रं तवर खा
निवडून दिला गावानं याला पुढारीच केला
पंचायतीचा पैसा सारा निम्मा हाप झाला..
कारखान्याचं राजकारण याच्या हाती आलं
साखर खातं बग्यास खातं कमी कसं झालं...
आमदार होऊनी मंत्री झाला खरं बोलणं बंद
सायकल गेली स्कूटर गेली, मोटार याच्या संग ..
शेषण - खैरनार वादळं आली काळ धंद बंद
दोघांनाही पर्याय काढलं, मोकाट सुटलं समदं ..
भ्रष्टाचार मोडून काढण्या हजारे आले पुढं
समाज सगळा पेटून उठता हजारेंना म्हणती येडं ..
खा गड्या खा आता खुशाल का
मिळाली संधी तवर खा रं तवर खा

समीर पाटील
बी. ए. भाग दोन

आजचा पदवीधर

आजचा पदवीधर उद्याचा चिठ्ठीधर होतो
शिक - शिक शिकतो, पदवी धारण करतो,
दिड दमडीच्या पुढाऱ्यामागून चिठ्ठी घेऊन फिरतो
आजचा पदवीधर उद्याचा चिठ्ठीधर होतो.
आज नाही उद्या अशी आश्वासने ऐकतो
लाचे शिवाय काम होत नाही, पुढारी हळूच सांगतो
मग हिरमुसल्या तोंडाने घरी परततो
आजचा पदवीधर उद्याचा चिठ्ठीधर होतो.
घरी येतो, विचारात पडतो
असेल - नसेल ती जमीन बिनधास्त विकतो
पैसा घेऊन पुढाऱ्याकडे जातो
आजचा पदवीधर उद्याचा चिठ्ठीधर होतो
सुख-स्वप्नांच्या राज्यात हरवून जातो
जागा शिल्लक नाही एक दिवस उत्तर ऐकतो
तेल ही गेले तूप ही गेले याचा पश्चाताप करतो
आजचा पदवीधर उद्याचा चिठ्ठीधर होतो.

नामदेव चिंदगे
बी. ए. भाग तीन

संदेश

जीवन म्हणजे खेळ नाही, त्याला विचारपूर्वक चालवा
जीवनातील जास्तीत जास्त दिवस आनंदाने घालवा
संघर्ष-संकट, आशानिराशा, यातूनच घडते जीवन
जीवनाच्या वाटेवरती उदास होते मन
प्रत्येकवेळी प्रत्येक स्थितीला तोंड देत जावा-जीवन म्हणजे ..
जिथे वसतो आनंद, तिथे दुःखाचे डोंगरही वसतात
नि जसे जिथे उमलतात फुले, तिथे काटे असतात
दुःख विसरूनीया मनास धीर द्यावा - जीवन म्हणजे..
क्षणाक्षणातुनी आपण वार्धक्याकडे जातो
आणि आपल्या बरोबर हा काळ ही पळतो.
आहेत दिवस यातून नवीन काही घडवा - जीवन म्हणजे ..

गोकुळा चौगुले
बी. ए. तीन

आशा

माझ्या मनाच्या क्षितीजापर्यंत होती फक्त निराशा
तूच दाखविलीस मला जीवनाच्या सुंदरतेची आशा
पण नियतीने बदलल्या दोघांच्या जीवन दिशा
तुझ्या आठवणी मनातून जात नाहीत तशा
माझ्या जीवनात आहे याला दुःखाचीच नशा
तरी पण मनात निर्माण होते आशा
या दुःखद रात्रीची कधीतरी होईल उषा

पोवार पी. जे
बी. ए. भाग दोन

येथे मन कसे रमावे ?

ही भ्रष्टाचारी दुनिया सारी
येते नेत्यांची कर्तृत्वे काळी
आहे उदास जनता सारी
येथे मन कसे रमावे ,
येथे मन कसे रमावे ?

स्वार्थाची सारी नाती
जातीवर सारे जगती
अधर्माच्या उभ्या भिंती
बंधुत्वासी कसे शोधावे
येथे मन कसे रमावे,
येथे मन कसे रमावे ?

कुठे नाही शांती - प्रेम
सारे पैशाचे गुलाम
केले राम कृष्ण बदनाम
अशी भल्या - भल्यांची नावे
येथे मन कसे रमावे,
येथे मन कसे रमावे ?

संदीप गुरव
बी. ए. भाग दोन

साक्षरता अभियान

फुलामध्ये गुलाबास मानाचे स्थान,
तुम्ही द्या दुसऱ्यास तुमचे ज्ञान.
शिकवणे म्हणजे आहे प्रतिष्ठेचा मान,
शिक मानवा हे तर साक्षरता अभियान.
शिक्षणाच्या तलवारीवर परंपरेचे म्यान,
ही तर आहे समाजातील घाण.
जेव्हा येईल तुम्हास शिक्षणाची जाण,
तुम्हीच ठराल सर्वश्रेष्ठ बलवान.
भटकू नका तुम्ही हे आहे अंधश्रध्देचे रान,
ठेच लागूनी पडाल, समोर गरिबीची खाण.
म्हणूनच म्हणतो द्या तुम्ही ज्ञान - घ्या तुम्ही ज्ञान,
भारत होईल माझा पूर्ण सज्ञान - पूर्ण सज्ञान.
आता नाही उरणार येथे अज्ञान,
जाल तिकडे दिसतील तुम्हास सज्ञान.
म्हणूनच गावावयासे वाटते गान,
भारत देश आहे महान - आहे महान.

महेश केसरकर
बी. ए. भाग दोन

दोन अश्रू

❑ सागर पाटील, बी.ए. भाग तीन

कोणतीही गोष्ट कधीही पूर्णपणे चांगली अगर वाईट नसते. माणूस नावाचा प्राणीच त्या गोष्टीला आपले मत गोचीडीप्रमाणे चिकटवून देत असतो. तुझ्याबद्दल तेच झालं. तूच कधीही वाईट नव्हतीस आणि आजही नाहीस. तू आज मला दूषण देत असशील मात्र त्यावेळी माझा नाईलाज झाला. माणसाला निसर्गाची व समाजाची बंधने स्वीकारावी लागतात. अन् समाजातील मी एक माणूस होतो.

माझ्या गावाच्या शिवेपासून तीस किलोमीटर अंतरावर असणारं कोल्हापूर शहर तसं चांगलं शहर. राजर्षी शाहूंची कर्मभूमी. गावातच बालपण गेले. निसर्गाच्या सान्निध्यात वाढलेल्या मनाला थोडीशी शहराची ओढ असतेच. त्यातलाच मी एक. कोल्हापूरला जाणे हे त्यामुळेच मला भाग्याचे वाटायचे.

काही माणसे भेटतात फक्त हातात हात देण्यापुरती ... काही भेटतात जी आयुष्यभर मनाच्या प्रदेशावर रेंगाळत राहतात. त्यातलाच एक माझा शिवा. शिवा म्हणजे कलंदर जीवन. जीवन जगण्यासाठी असतं हे मी त्याच्याकडून शिकलो. जीवनाचा बराच प्रवास आम्ही एकमेकांची लंगोटी घालून केला. नदीच्या काठावरून डोंगराच्या माथ्यावर पायी चालणं हे आमचं वेड. कुणाला कशाचं वेड असेल हे सांगता येत नाही. तसं पायी चालणं स्वैर फिरणं, हे आमचं वेड. माझ्या पेक्षा शिवाचाच कोल्हापूरशी जास्त संबंध. रंकाळा, पंचगंगा, विद्यापीठ, अंबाबाईचे देऊळ, एवढंच नव्हे तर कोल्हापूरचा बोळ न् बोळ माहिती असणाऱ्या शिवाबरोबर एकदा तिकडे जाण्याचा योग आला. भटकणं सुरू झालं. पायी चालणं. एका झोपडपट्टीतून जाताना अंगावर सरकन काटा उभा राहीला. ज्या ठिकाणी जनावरे जगू शकणार नाहीत; तिथं माणसे राहतात. हेच मानवी जीवन ... झोपडपट्टीतून बाहेर पडता पडता सहज शिवाला विचारले, ''ही माणसं इथे कशी जगतात ?'' फार मोठे आयुष्य जगलोय अशा अविर्भावात तो म्हणाला, ''माणूस नियतीच्या हातातील खेळणे आहे. परमेश्वर जिथे ठेवतो तिथे माणसाला राहावं लागतं आणि या माणसांचे म्हणशील तर जशी पाहतो आहेस ना, तशीच ती जगतात ...'' त्याच्या या उत्तराने मला आणखीनच कोड्यात टाकलं. 'वास्तवातील वास्तवाला झोपडीच्या पायाखाली दबली. तो म्हणाला ''या झोपडपट्टीला फार चांगलं, गोंडस नाव आहे.''

''कोणतं'' - मी

''वेश्यावस्ती'' - तो

वेश्यावस्तीचा उल्लेख होताच मनामध्ये काहूर माजले. कधी कधी स्त्रीला लाचारीमुळे आभाळाकडे पाहावं लागतं. शरीरावर अन्याय करून घ्यावा लागतो. एक झोपडीमागे रस्त्याच्या डाव्या बाजूला आपलं सौंदर्य मिरवीत दिलखुलासपणे उभी होती. त्या झोपडीच्या अंगणात ? एक स्त्री की वेश्या ? स्त्रीच एका वेगळ्याच लचक्यात बसली होती. नजरेच्या टप्प्यात आल्यानंतर डोळ्याच्या बाहुलीत तिला कैद केली. सौंदर्य काय असते ते मी पुरुषी डोळ्यांनी पहात होतो. तिला भेटावं, तिच्याशी बोलावं असे वाटू लागले. नकळत दोघांची पावले तिकडे वळली. तिच्या खोलीत प्रवेश केला. तिला जाणून घेण्यासाठी, कारण ती जन्मजात वेश्या नव्हती. बोलणं दूरच माझ्यातला पुरुष तिला पाहिल्यानंतर जागा झाला. थोड्याच वेळात तिथून बाहेर पडावं लागलं.

आता कोल्हापूर नवीन नव्हतं. रस्ता अन् रस्ता पायांना माहीत होता. माणूस कधी कधी काय करतो हे त्यालाही समजत नाही. पुन्हा तोच रस्ता वेश्यावस्तीत जाणारा मला माझा वाटला. ते रस्ते परिचयाचे झाले; नव्हे त्या रस्त्याच्या मी ओळखीचा झालो, काळ पुढे पुढे सरकत राहिला. मी त्या झोपडीकडे पुन्हा पुन्हा न चुकता येत होतो. माणूस कुणावर प्रेम करू शकतो ? मी ही माणूस होतो. मला ही भावना होत्या, तशाच तिलाही होत्या. कुणाच्या खाजगी आयुष्यात डोकावणे मला कधीच जमले नाही. त्या गोष्टीचा तिटकाराच यायचा. आज मात्र तिच्या आयुष्यात हक्काने डोकावण्याचा मी प्रयत्न करत होतो. तिने मला आपले सर्वस्व दिले. तिचे पूर्वायुष्य जाणून घ्यावं असं वाटू लागलं. अन् एक दिवस तिला तिच्या आयुष्याविषयी विचारण्याचा संकल्प केला. मी म्हणालो, ''तुझ्या आयुष्याविषयी ऐकण्यास बरे वाटेल.''

ती ''माणसं आपलं कार्य, जीवन अभिमान सांगतील, मात्र मी तुम्हाला माझं जीवन अभिमान सांगावं असं काहीच नाही. जाईच्या वेलीवर फुललेली मी राधा. दगडाच्या वेलीवर पडले. आईवडीलांनी लग्न ठरविलं अन् झालं सुध्दा. मी माझं जीवन त्याच्या हातात सोपविले. गारगोटीपासून अवघं तीनचार किलोमिटर अंतरावरील त्याचं गाव. सासू, दीर आणि आम्ही दोघे असं छोटसं कुटुंब. सुरवातीचे नऊ दिवस आनंदात गेले. त्यांचा एक मित्र वरचेवर घरी यायचा. त्याचं घरी येणं माझं आयुष्य उध्वस्त करीत गेलं. त्याच कारणावरून मला शिवीगाळ, मारहाण होऊ लागली. पाठीवर व्रण उठू लागले. जीवन म्हणजे रोजची शिवीगाळ, रोजची मारहाण असे झाले. ज्या घरात संस्कृती नाही अशा घरात मी पडले होते. दीर हा भाऊ असतो, असं म्हणतात, मात्र माझा दीरच .... ! सांगताना सुध्दा ओठावरील शब्द ओठावर विरतात. दीरानंच माझ्यावर अतिप्रसंग केला. जाईनं वाढवलेलं फुल पहिल्यांदा कुस्करलं ... माझ्या मनाला पायाखाली चिरडंत. शेवटी स्त्रीचं आयुष्य म्हणजे पुरुषांची मक्तेदारीच ... ! का ? जगावं हा प्रश्न डोळ्यासमोर येरझाऱ्या घालू लागला. शिवीगाळ, मारहाण सुरूच होती. गंगा जशी दुथडी भरून वाहते तसे माझं दुःख वाहात होते. खरंच दुःखच माणसाला जगायला शिकवतं. एक दिवस त्यांच्या हातून आयुष्य संपणारच होतं. कसबसं स्वतःला सोडवून घेतलं अन् त्या घरातून ? नाही नरकातून बाहेर पडले. तोडलेले फूल झाडावर परत उठून

स्पं
स्पं द न
न

दिसत नाही. त्यामुळे माझा रस्ता वेगळा होता. गारगोटी बसस्थानक जवळ केले. त्यावेळी सूर्य डोंगराच्या कुशीत लपला. पुढं काय ?.. हा एकच प्रश्न. आभाळाएवढं प्रश्नचिन्ह !! लांडग्यांच्या हातून जीव वाचवला असं वाटू लागलं. कोल्हापूरला जाणारी एस्. टी. भरधाव धावू लागली. तसं माझं जीवन तिथच टाकून दिलं. आयुष्यात कोणत्या किनाऱ्यावर पोहचू हेच माहित नव्हतं. एस्.टी.तून उतरले. काळाकुट्ट अंधार. अंधारी रात्र नव्हे जीवनातच अंधार. मनाशी ठरविलं मी संपले ... आजपासून आतापासून जगणारी राधा नसेल, हिरा असेल. त्याच ठिकाणी दोन अश्रू ढाळले... तेथून मला रस्ता सापडला तो या ठिकाणी संपतो. त्यानंतर आयुष्यात तुम्ही आलात. तुमच्यावर प्रेम करावं असं वाटलं... त्यानंतरची मी तुमच्यासमोर उभी आहे. जशी आहे तशी...''

राधाचं दुःख की हिराचं ? तिचंच दुःख त्यावेळी हृदयाच्या पार गेलं. जशी क्षितिजापार पाखरं जाव तसं. तिच्यावर प्रेम करणारा मी माणूस ... माणूस नव्हतो ! समाजाशी लढण्याचं बळ माझ्यात नसताना मी तिच्यावर प्रेम केलं तिला जवळ करणं मला शक्यच नव्हतं. तुझी कहाणी मला माझी वाटली. माणसानं प्रेम करू नये हेच खरे ...

तुला परत त्याच दुःखाच्या खाईत लोटून मी बाहेर पडलो. त्याच रस्त्यावर आलो. अरे ! सारेच रस्ते अनोळखी कसे ? मी जे फूल स्वीकारू शकत नाही ते हुंगण्याचा मला हक्क होता ? काहीही समजण्याच्या पलिकडे मी होतो. मनच मनाला समजावत होतं... हृदयात काहूर माजलं. मी मलाच म्हणत होतो, ''राधा क्षमा कर तू माझ्या आयुष्यात येऊन तुझं जीवन अधिकच दुःखमय केलंस. तूच म्हणायचीस 'दुःखच माणसाला जगायला शिकवतं.' सारेच रस्ते धुळीने माखलेले.. त्यातील माझा एक रस्ता. तुझा एक. समाजाचा एक. प्रत्येकानं आपली वाट चालावी हेच बरे... ! दुःखाचा आवेग कसा तरी दाबला ... तरी सुध्दा दोन... दोन अश्रू... धुळीत पडले.

☐ ☐ ☐

''विज्ञानामुळे माणूस आकाशात पक्ष्यांसारखी भरारी मारू लागला, माशासारखा पाण्यात वावरायला शिकला, प्रकाशाप्रमाणे इतर ग्रह गोलांवर जाऊ लागला. परंतु अजुनही पृथ्वीवर माणसासारखा वागायला शिकला नाही.''

☐ डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन

स्वता:ची बायको गेली तर मनुष्य ढसाढसा रडतो. तद्वत तो जर देवाविषयी रडला तर त्याला देव लांब नाही.

☐ विवेकानंद

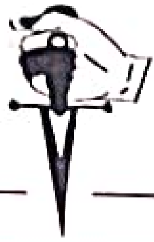

शपथ

❑ सागर चव्हाण, बी.ए. भाग दोन

संध्याकाळची वेळ होती. सूर्य डोंगराच्या आडाला जाण्यास थोडा वेळ होता. त्याच्या तांबूस-भगव्या अशा प्रकाश सर्वत्र पसरला होता.

गणू शेतातून आला. त्याने पायातील पायतान एका कडेला काढून ठेवले. अंगणातील बादलीतील पाण्याने पंजे वर करून पाय धूतले. अंगातील सदरा व बंडी काढून वरती दांडीवर फेकले. तंबाखू खात लहानश्या मिश्यांवर हात फिरवला. तेवढ्यात त्याची पत्नी पार्वती घरातून बाहेर आली. दिसायला अतिशय सुंदर अशा पार्वतीने सहावारी गोल साडी नेसली होती. लांब रेशमासारखे केस, गोबरे गाल, सरळ नाक व त्याला साथ दिलेला गव्हाळी रंग त्यामुळे ती अतिशय सुंदर दिसायची. तिचा ती सडपातळ व अटोपशीर उंची पाहूनच त्याने तिच्याशी लग्न केले होते. ती हसली की कमळ फुललेल्याचा भास व्हायचा. त्यामुळे तो तिच्याकडे मोहीत झाला. तिच्याजवळ जाऊन कंटाळा त्याने घालवला. दररोजच्या प्रमाणे तिने हसतमुखाने त्याचे स्वागत केले. त्याला पिण्यासाठी च्या दिला.

आता संध्याकाळचे आठ वाजले असतील त्या दोघांनी जेवण उरकून घेतले. ते दररोजप्रमाणे थोडावेळ बोलत बसले. त्यांचे नविनच लग्न झालं होतं. अजून त्यांना मूल झालेलं नव्हते. त्यामुळे त्यांच एकमेकांवर अतिशय प्रेम होते. ते आता झोपले होते. गाव अगदी सामसूम झालं होतं. रात्र खूप झाली होती.

अचानक त्यांच्या दारावर थाप पडली. गणून डोळ पूसत दार उघडलं. दारात नवीनच दोन-तीन चेहरे पाहून व हातातील गज पाहून तो घाबरला. एवढयात त्यातील एकानं गणूच्या डोक्यावर गज हाणला. आता त्यांची झोंबाझोंबी चालू होती. दुसऱ्याने गणूला पाठीमागच्या बाजूनं त्याच्या गळयात एक रस्सी फेकली व दोन्ही बाजूनी वढली त्यामुळे गणू हवेत आपले हात हालवू लागला. तेवढ्यात त्याची पत्नी पार्वती बाहेर आली पण त्याचवेळी गणूने आपला प्राण सोडला. 'कोण कोण तुम्ही कोण ?' असा तिच्या तोंडातून नकळत शब्द बाहेर पडले. तिने आपल्या पतिकडे पाहिले तो खाली पडला होता. तो काहीही हालचाल करत नव्हता. ते पाहून ती धावत पुढे आली. तेवढ्यात त्यातील एकाची वाईट नजर तिच्यावर खिळली. त्याने तिला धरली. ती आपला बचाव सर्वतोपरी करीत होती. पण नाईलाज शेवटी तिच्या नाजूक शरीराने प्रतित्योत्तर केला नाही. त्यांनी तिची अब्रू लुटली व घरातील दागदागिने घेऊन पळून गेले. ती बेशुध्द पडली होती.

सकाळ झाली. पाखरे किलबिलू लागली. हे त्यांच घर माळावर असल्याने प्रकाश स्पष्ट घरात येत होता. पाखरांच्या आवाजाने व सुर्याच्या कोवळ्या किरणानं तिला शुध्द आली. शेताकडे जाणाऱ्या नारबानं गणूला येणार काय म्हणून विचारण्यासाठी घरात प्रवेश केला तोच ती रडत बसली होती. बघता बघता ही बातमी गावभर पसरली. गाव वेशीबाहेर ही बातमी बाहेर पडली होती. त्यामुळेच पोलिस आले. पोलिसांनी गणूच्या शरीराचा पंचनामा केला. आम्ही त्या खून्यांना पकडून काढू असा दिलासा दिला व ते निघून गेले गणूची चिता रचली होती. त्याच्या चितेवरच तिने शपथ घेतली. त्या खून्यांना सजा दिल्याशिवाय राहणार नाही. अशा तऱ्हेने जखमी नागीन पेटून उठली. तिचे डोळं आता अश्रू येण्याऐवजी धगधगती आग बाहेर पडत होते. कोण जाणे ही आग केव्हा त्या खून्यांना जाळून टाकते.

आत ती पहिल्यासारखी इज्जतदार राहिली नव्हती. प्रत्येकाची वाईट नजर तिच्यावर खिळत होती. ती हे सर्व जाणत होती. पण प्रतिकार करू शकत नव्हती. अशातच तिने गावातील पाटलाला आपलेसे केले होते. आता मात्र पाटलाचे संरक्षण तिला होते. त्यामुळे लोक आता तिच्यापासून दचकून होते. तिने पाटलाला आपलेसर्वस्व अर्पन केले होते. तसेच पाटलाला लुटलेही होते. हे गाव शहरालाच लागून होते. गावातील लोक सणासुदीचा बाजार आणण्यासाठी शहरात जात असतं. अशातच दिवाळी सण आला. ती गावातील लोकांच्याबरोबर शहरात बाजार करण्यास गेली होती.

बाजार आटोपून ती गावी येण्यास निघाली. तितक्यात तिला एका हॉटेलमध्ये आपल्या पतिच्या खुन्याचा तो विद्रुप चेहरा दिसला व ती नागीणीसारखी त्या व्यक्तीकडे एकसारखं पाहत राहिली. तिच्या तळपायाची आग मस्तकास पोचली. अंगातील रक्त कढईतील तेलासारखं उखळू लागले. त्याच अवस्थेत ती त्या हॉटेलमध्ये घुसली. ती त्या व्यक्तीला मारण्याचा विचार करत होती. पण त्यातच त्या व्यक्तीनं तिला खूनावले. आता मात्र तिला संधी मिळाली होती. त्यानं तिला ओळखलं नव्हतं. हे तिने ओळखलं होतं. ती त्याला एका नवीन बांधत असलेल्या इमारतीमध्ये घेवून गेली. इमारतीच्या शेवटच्या मजल्यावर ते दोघे गेले होते. तो अतिशय आनंदीत होता. त्यानं तिला धरण्यासाठी हात पुढे केले तेवढयातच तिने हातातील माती त्याच्या डोळयामध्ये फेकली. तो आता डोळे चोळत तिला मारण्यासाठी पुढे आला. पण दुर्दैव्य त्याचे त्याला त्या इमारतीवरुन पार्वतीनं ढकलून दिले. आता इमारतीच्या खाली तो रक्ताच्या थारोळयात पडला होता. ती तेथून धावत गेली तिच्यावर कोन्हीही संशय घेणार नाही हे तिला माहीत होते. तिच्या आत्म्याला थोडे का असेना पण आनंद मिळाला होता.

ती आता दररोज त्या हॉटेलमध्ये येत होती. कारण तिचा विश्वास होता. त्याचे आणखी दोन साथीदार तिला येथेच भेटतील. आणि हा तिचा अंदाज खरा ठरला. बरोबरदोन आठवडयांनी तिला ते दोघे त्याच हॉटेलमध्ये दिसले. आता मात्र तिला त्यांचा बदला घेणे कठीण होते. पण तिने त्यातील एकाला खूणावले व आपल्याकडे आकर्पित करून घेतले. आत मात्र तो आपल्या मित्राला सोडून तिच्याजवळ आला. तिने आपल्याबरोबर यावयास सांगितले. तो तयारच होता. ते हॉटेलमध्ये शिरले. तेथे बार देखील होता.

त्याने वेटरला एक रम आणि एक थम्सअपची ऑर्डर दिली. रम आणि थम्सअप आल्यावरती तिने पेग करण्यास सुरवात केली व त्याची नजर चुकवून त्या एका पेगमध्ये विषाचे थेंब मिसळले. तिने आपला थम्सअप संपवला होता. त्याला आवर म्हणत तो पेला ओठावर तिने धरला तोही पेग त्यानं दोन गुटख्यात संपवला. पण थोडयाच काळात त्याला गरगरल्यासारखे वाटले व त्याने टेबलावर आपले डोके टेकले. तिला माहित होते. हा थोडया वेळात आपला जीव गमवणार त्यामुळे ती तेथून निघून गेली. पण अजूनही तिचा आत्मा शांत नव्हता. कारण तिच्या पतीचा तिसऱ्या खुन्याचा बदला तिला घ्यायचा होता.

दुसऱ्या दिवशी दररोजप्रमाणे ती हॉटेलमध्ये आली. तेवढयात तेथे तिसरा आला होता. आत तो मात्र सावध होता. त्याला आपल्या दोन मित्रांच्या मृत्यूने सावध केले होते. त्याला आपल्या दोन मित्रांच्या मृत्यूने सावध केले होते. तो खुर्चीवर बसणार येवढयातच त्याच्या खांद्यावर कोणाचा तरी हात पडला. त्याने मान वळवली. तोच एका सुंदर पण रागाने पेटलेल्या व डोळे लालभडक झालेल्या त्या स्त्री कडे पाहतच त्याला काही सुचेनासे झाले. त्याने काही करण्याआधीच तिने त्याच्या पोटामध्ये खंजीर खूपसला. असे एका पाठोपाठ एक असे चार वार तिने त्याच्या पोटात केले. लोक घाबरून पळून गेले. तो रक्ताच्या थारोळयात पडला होता. हॉटेल मालकाने पोलिसांना फोन केला होता. पोलिस येऊन तिला अटक करण्यापूर्वीच ती पसार झाली होती. आता मात्र ती शांत होती. तिच्या डोळयातील धगधगती आग थंडगार पडली होती.

तिने आपल्या पतीच्या खूनाचा बदला घेतला होता. हे फक्त तिलाच माहित होते. पोलिसांना तिचा ठावठिकाना कळाला नव्हता. अशा प्रकारे एखाद्या जखमी नागीणीने जसा सुड घ्यावा तसा तिने घेतला. व आपल्या पतीच्या चितेवर घेतलेले शपथ तिने पूर्ण केली.

□ □ □

जेथे अन्याय नाही, पाप नाही, विषमता नाही, ज्या ठिकाणी पूर्णत्व प्राप्त करून घेण्यासाठी प्रत्येक मनुष्याची धडपड चालली आहे, अशा त्या स्वर्गतुल्य साम्राज्यात माझ्या ह्या हिंद भूमित जन्माला घाल.

□ गितांजली

फुटबॉलचा जन्म लाथा खाण्यासाठी असतो. तद्वतच रजोगुणाच्या व तमोगुणाच्या लाथा खाण्यातच मानवाचा जन्म निघून जातो. सत्वगुणाकडे मनुष्य का जात नाही, याचे मळा आश्चर्य वाटते.

□ संत विनोबा

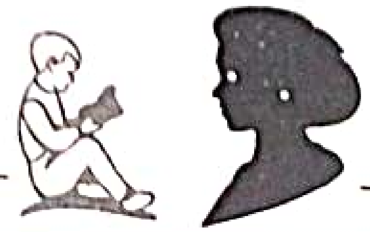

ताई

□ **गीता खोत,** बी.ए. भाग एक

मंजूळा नावाची रामाची अभागीन पत्नी. एक मूलगा रमेश व मुलगी संजीवनी. एक गाय व दोन कोंबडया एवढाच मंजूळेचा संसार. रोज लोकांच्या शेतावर जावं, रोजगार करावा आणि संध्याकाळी घरी येऊन नवऱ्याच्या शिव्या. कारण, राम हा रोज दारू पिवून यायचा, रोज मारहाण करायचा. रामला चांगली नोकरी होती. पण तो घरी पैसे द्यायचा नाही. त्यामुळे मंजूळा एकटीच संसाराचा गाडा ओढीत होती.

तिला संसारात आधार होता तो फक्त संजीवनीचा. संजीवनी नावाप्रमाणेच संजीवनी होती. आळीतील सर्व स्त्रियांना ती खूप आवडे. त्या तिला आवडीने संजू म्हणत. संजू व रमेश एकमेकांवर खूप प्रेम करत. दिवाळीच्या सणाला जेव्हा संजू रमेशला ओवाळी तेव्हा तिला ताटातील आरतीला बघून वाटे की, मी माझ्या या भावासाठी अशीच तेवत राहीन. संजूने आपल्या भावाच्या शिक्षणासाठी स्वत:चे शिक्षण अर्धवट सोडले होते. व भावाला मोठे करण्यासाठी खपत होती.

अशाप्रकारे दिवस रखडत चालले होते. राम एक दिवस पिवून झोपला तो उठलाच नाही. वडीलांच्या मृत्यूने संजूने स्वत:ला सावरले. पण आईला ती सावरू शकली नाही. आईवडिलांच्या मृत्यूमुळेच खूपच आजारी पडली. तिची देखभाल आणि रमेशची इ. १० वी ची शाळा यामुळे खर्चात वाढ होत होती. कष्ट करणारी एकटी संजूच होती. लोकांची कपडे शिवून व लहान मूलांच्या शिकवण्या करून ती खूप कष्टाने खर्च चालवी. पण आपल्या कष्टाचे आईला काहीच कळू नये यासाठी ती आनंदी असे. पण आईला हे सर्व कळत होतं. ती खूप दु:खी होई.

संजूच्या मैत्रिणी जेव्हा लग्नाला बोलवायला यायच्या तेव्हा संजूच्या आईला वाटे, ''माझ्याही मूलीचे लग्न झाले असते तर ती आज आईसुध्दा झाली असती. पण या सर्व दु:खाला मी जबाबदार आहे'' असे असूनही आपण तिच्या बद्दल काही करू शकत नाही. याचे तिला खूप दु:ख होई आणि तिच आजार वाढे.

रमेशचा अभ्यास ती वेळेवर करून घेत असे कारण, तिला रमेश एक आपल्या आशेचा वाटे. त्याच्यासाठी ती कितीही कष्ट करायला तयार होती. त्याला अभ्यासासाठी लागणारी सर्व पुस्तके ती आणून देई. रमेश १० वी मध्ये सर्वप्रथम आला तेव्हा तिचा आनंद गगनात मावेना. तिला इतकी आनंदी बघून आईही आनंदी झाली. सर्व लोक संजूचं कौतूक करू लागले. ''किती धीराची पोर'' असे जेव्हा बायका बोलत तेव्हा संजूच्या

आईला मोठा अभिमान वाटायचा. रमेश आपल्या सर्व मित्रांना आपल्या ताईबद्दल सांगायचा. तेव्हा त्यांनाही वाटे की, आपल्यालाही अशी ताई मिळायला हवी होती.

रमेशला सायन्सला ॲडमिशन घेवून डॉक्टर व्हायचे होते. हा विचार जेव्हा त्याने आपल्या ताईला सांगितला, तेव्हा प्रथम तिला आनंद झाला. पण मनात खर्चाचा ताण वाढला. पण ती काहीही करून त्याची इच्छा पूर्ण करणार होती. ती शिवणकाम, विणकाम, शिकवण्या वाढवू लागली. घरातील आपले दागिने विकून तिने पैशाची जमवाजमव केली व रमेशला पूण्यामध्ये कॉलेजला पाठवले.

रमेशच कॉलेज व्यवस्थित चालले होते. इतर कोणत्याही गोष्टीत न रमता अभ्यासाला जास्त महत्व देत. त्याला आपल्या ताईच्या कष्टाची जाणीव होत होती. १२ वीला त्याला चांगले गुण मिळाले. पुढच्या शिक्षणाला खूप खर्च होता म्हणून त्याने छोटयाशा कारखान्यात नोकरी केली.

एक दिवस रमेश सुट्‌टीला घरी आला तेव्हा संध्याकाळची जेवणे आटोपल्यावर संजूने रमेशच्या हातात एक बॅग दिली त्यात खूप पैसे होते. डॉक्टर होण्यासाठी तेवढे पैसे पूरेशे होते. रमेशला आश्चर्य वाटले. त्याने विचारले, ''एवढे हे पैसे कुठले ?'' तेव्हा तिने सांगितले, ''आपल्या वडीलांनी बँकेत ठेवले होते. परवाच मिळाले.'' रमेश दुसऱ्याच दिवशी पुण्याला गेला. रमेश प्रत्येक वर्षी चांगल्या मार्कानें पास होऊ लागला. त्याच्या शेवटच्या परीक्षेचा निकाल लवकरच लागणार होता. आपण पास होणार याची त्याला मात्र खात्री होती. संजूला मात्र तो शेवटचाच सोहळा होता.

निकाल समजण्याचा दिवस उजाडला. संजूने अंगणात रांगोळी घालून देवपूजा आटोपून रमेशच्या येण्याची पहात होती. तिला आज सकाळपासून अस्वस्थ वाटू लागले. दिवसभर वाट पाहून संजूने तुळशीपाशी सांजवात लावली व विचार करू लागली. तिने एक पत्र लिहून ठेवले.

''रमेश तू मला काय समाजायचं ते समज पण मी जे काही केलं ते फक्त तुझ्या भल्यासाठी. तुझी डॉक्टर होण्याची खूप इच्छा होती ना ? मलाही ती पूर्ण करायची होती आणि या खर्चासाठी तुझ्याशी खोट बोलले की, वडीलांनी बँकेत पैसे ठेवले होते. म्हणून. पण ते सर्व खोटे आहे. मी माझी किडनी विकून पैसे घेतले. मी खूप वाईट आहे. एक जीव वाचवण्यासाठी मी माझी किडनी विकली. पण दुसरा मार्गच नव्हता रे ! जमल्यास तुझ्या या ताईला क्षमा कर, आईला सांभाळ.

तुझी ताई.

रमेश जेव्हा आला तेव्हा तो आनंदाने सांगू लागला की ताई मी पास झालो. अग मी आता डॉक्टर झालो. ताई तू आता काही काम करायच नाहीस. पण जेव्हा ताई काही बोलेना तेव्हा त्याने ताईला हलवलं. तर ती एका बाजूला पडली. त्याला ते पत्र सापडलं. ते पत्र त्याने थरथरत्या हाताने वाचले. तेव्हा त्याने हंबरडा फोडला. तो म्हणत होता, ''ताई, कंटाळलीस मला ?'' त्याचं दुःख आकाशाला गवसणी घालणारं, पर्वताला वाचा फोडणारं आणि खडकाला पाझर फुटणार असं होतं.

□ □ □

धनगराचा काळ्या

❑ बी. एन. कांबळे, बी.ए. भाग दोन

तो गरीब होता, अहंकारी होता. पण प्रामाणिक होता आणि माणुसकी जपणारा होता. तो माझ्या सहवासात आल, बहरला, पण का ? कुणास ठाऊक ? तो अल्पायुषी ठरला !

आमच्या घरापुढे एक वेल वाढत आहे. त्याला फुले येत आहेत. पांढरी मंद वास देणारी. माझ्या मित्रान ही फुलं व वेलाची कांडी दिली आहे. त्या इवल्याशा कांडीचा वेल आज वाढत आहे, फुलत आहे, बहर येत आहे ! पण वेलाची कांडी देणारा मित्र निघून गेला आहे.

तो दिवस मला अजून आठवतो. माझा मित्र काळ्या माझ्याजवळ बसला. मराठीची शिक्षक श्री. आर. जी. मेंगाणे सांगत होते शामच्या गोष्टी. शामला फुलं आवडत असत. तो ही फुलासारखा होता 'मुलं ही देवाघरची फुलं.'' मुलांनी फुलासारख रहावं. सर्वांना आवडेल अस वागाव. ''जो आवडे सर्वांना, तोचि आवडे देवाला.'' वाक्य वहीवर लिहून घ्या आणि पाठ करा. आम्ही ते वाक्य वहीवर लिहून घेतल. ''जो आवडे सर्वांना, तोचि आवडे देवाला.''

घण ऽ घण ऽऽ घणऽऽऽ घंटा झाली. शाळा सुटली. काळ्या हसला. मी ही हसलो. काळ्या झोपडीच्या वाटेकडे वळला. दिवस बुडत होता सांज पिकत होती. वारा वाहत होता.

दारात फुलांचा सडा पडत होता. वाऱ्यानं एका बाजूला फुलं गोळा होत होती. आमच्या घराशेजारी कृष्णाची आई काखेत पोराला घेऊन आमच्या आईकडे पिठाला आली होती. काखेतल्या पोराला तिन अंगणात सोडलं. रांगत-रांगत पोर फुलांकड गेलं. त्याला वाटले अंगणात चुरमुरे असावेत. दोन-चार फुलं चुरमुरे म्हणून त्यानं ते तोडांत टाकले. पण ती फुलं त्याला कडू लागली असावित. तो रडू लागला. त्याच्या आईनं त्याला उचलून घेतला. पिठाचा डबा घेऊन ती अंधारात दिसेनाशी झाली. आभाळ भरून आलं होतं. विजा चमकत होत्या. कृष्णाची आई अंधारात गेली. जोरात वादळ सुरू झाले. आईन देव घरात दिवा लावला होता. पण तो विझला, पुन्हा लावला, पुन्हा विझला. आई दिवा लावत होती. तो विझत होता. असं कितीतरी वेळा झालं. आणि एकदम विज कडाडली. घरातले सारेच दिवे गेले. घर अंधारान भरून आलं.

पावसाला सुरूवात झाली. आभाळ फुटल्यासारखा पाऊस पडत होता. कशी तरी आमची जेवणे झाली. पाऊस सुरूच होता. रात्री केव्हा झोप लागली कोणास ठाऊक ? उजाडल तरी पाऊस सुरूच होता. वडिल म्हणाले, ''एवढा

पाऊस मी कधीच पाहिला नाही.'' आज शनिवार होता. सात वाजायला आले होते. एकदम पाऊस थांबला. शाळेची वेळ झाली. आईन माझं सार आटपल होत. मी शाळेत आलो. शाळा सुरु झाली. काळ्या मात्र शाळेत दिसला नाही. आज ही शामच्या गोष्टी होत्या. पण माझं लक्ष काळयाकडे, त्याच्या रिकाम्या जागेकडे. शाळा सुटत आली. तो कोणाचीही वाट पहात नाही. भरायच्या वेळेला भरते. सुटायच्या वेळेला सुटते. शाळा सुटला सुध्दा.

मी कसातरी जेवलो. आईला न सांगता काळयाच्या झोपडीकडे वळलो. पाऊल वाटल सरळ ओढयावर जाते. ओढयाकाठी त्याची झोपडी होती. वाटेवर सारा चिखल होता. काळयाच्या झोपडीच्या दिशेने पुढे गेलो. पण झोपडी दिसेना. झोपडीचे दोनच खांब फक्त दिसू लागले. सारी झोपडी ओढयाच्या पुराने वाहून गेली. एका खांबावर काळयाची पाटी लोंबकळत होती. त्या पाटीवर लिहिलेले होते, ''आवडे सर्वांना, तोचि आवडे देवाला'' ओढयात काळयाचे आईवडिल काळयाला शोधत होते. पण मोठी माणसे म्हणतात, ''ओढा नदीला मिळतो, नदी सागराला मिळते आणि सागर मातीला''. सारेजण त्याला शोधू लागले. माझे डोके मात्र त्या पाटी वरील वाक्य वरचेवर वाचत होते.

माझा मित्र काळू गेला आहे. त्याचा वेल आमच्या दारात वाढत आहे. फुलंत आहे. त्याला बहर येत आहे. संध्याकाळी वारा सुटला की फुलं गळताहेत. मंद वास देणारी पांढरी. संध्याकाळ पिकत आहे. मंदवारा वाहतो. वाऱ्यानं फुलं एका बाजूला होत आहेत. मी त्यातील ओंजळभर फुले घेतो आणि आकाशाकडे पाहून उधळतो. कित्येक दिवस गुणगुणतो,

'' जो आवडे सर्वांना, तोचि आवडे देवाला''

☐☐☐

ज्याचे शील चांगले आहे ते धन्य होय. कारण ते मोक्षाला पहातील.

☐ भगवान गौतम बुध्द

जो आपल्या कर्मात दंग असतो त्याला दु:खाचा विसर पडतो.

☐ महात्मा गांधी

मला देवबीव माहित नाही. फक्त माझे कर्म मला आठवते.

☐ ॲरिस्टॉल

"तुझंच खरं"

❑ वी. डी पाटील, बी.एस्सी. भाग तीन

एका गावामध्ये नवरा-बायकोचे एक कुटुंब रहात होते. त्यांच्यामध्ये या ना त्या कारणावरून वारंवार भांडण होतं. अशाच प्रकारे त्यांच्यामध्ये एक दिवस जोरात भांडण झाले आणि म्हणून मी व गावचे पाटील त्यांच्या घरी गेलो. तेव्हा त्या बाईचा नवरा कुठेतरी बाहेर गेला होता. आम्ही बाहेर सोप्यातचं बसलो. तेवढयात ती बाई बाहेर आली व म्हणाली, पाटील ! आलासा. ते बरचं झालं हे आमचे मालक भांडखोर आहेत. चिडचिडे आहेत. असे आहेत, तसे आहेत, असे वागतात, तसे बोलतात, असे गाऱ्हाणे सांगु लागली. तेव्हा पाटील, तिला म्हणाले, ''होय, बाई तुझंच खरं आहे.'' अस म्हणताचं ती घरात चहा आणण्यास गेली. आम्ही चहा घेतला. इतक्यात तिचा मालक आला. तोच त्यांने आपले गाऱ्हाणे चालू केले. माझी बायको मला उलट बोलते, आदळआपट करते, भांडखोर आहे. तेव्हा पाटील त्याला म्हणाले, ''होय खरं आहे तुझं.'' नंतर त्यांनं पाटलांना पानसुपारी दिली. पाटलांनी तिने दिलेला चहा घेतला, त्यांने दिलेली पानसुपारी खाल्ली आणि आम्ही बाहेर आलो. तेव्हा मला पाटलांना विचारल्याशिवाय रहावलं नाही. मी पाटलांना विचारले, पाटील, आपण त्यांचा न्याय केला. तेव्हा त्यांच्यात बरोबर कुणाचे नि चुक कुणाचे, खरे कुणाचे नि खोटे कुणाचे ? तेव्हा पाटील मलाही म्हणाले, ''होय बाबा, बरोबर आहे तुझं, तुझंच खरं आहे.''

❑ ❑ ❑

गुरू मिळे लाख लाख ।
परी शिष्य न मिळे एक ॥

❑ रामदास

भविष्य

(एक ज्योतिषी एक स्त्रीचा हात धरून चिंताग्रस्त होऊन बसतात)

स्त्री : अहो ज्योतिषीबुवा, अहो सांगा की भविष्य असे काय बसलात ?

ज्योतिषी : अहो, तुमच्या भविष्यात तुमच्या नवऱ्याचा खून होऊन तुम्हाला लवकरच विधवापण येणार आहे.

स्त्री : अहो ते सगळं खरं, मी निर्दोष सुटते का नाही ते तेवढं सांगा.

जयहिंद ! जय सुभाष !

❑ सुभाष पाटील, बी.एस्सी. भाग दोन

देशगौरव, देशप्रेमी नेताजी सुभाषचंद्र बोस यांचे १९९७ जन्मशताब्दी वर्ष म्हणून देशभर साजरे करण्याचा निर्णय भारत सरकारने घेतला आहे. त्याबद्दल भारतीय सरकारचे अभिनंदन. बरोबर शंभर वर्षापूर्वी, २३ जानेवारी १८९७ या दिवशी कटक येथे सुभाषबाबूंचा जन्म झाला. वयाच्या सोळाव्या वष. सुभाषचंद्र कलकत्याचे महापौर झाले. या काळातच हिमालयाएवढे आदर्श सुभाषचंद्राच्या मार्गात उभे राहिले. ते युवकांचे हिमालय झाले. १९१९ मध्ये 'तत्त्वज्ञान' हा विषय घेऊन ते पदवीधर झाले. १९२० मध्ये त्यांनी केंब्रिज विद्यापीठाची 'केंब्रिज ट्रयपॉस इन मॉटल सायन्सेस' ही आ. सी. एस. ची पदवी संपादन केली. आय. सी. एस. होणारा विद्यार्थी तेव्हा सहज जिल्हाधिकारी होत होता. पण सुभाषबाबूंना हा सन्मान नको होता. कारण जालियनवाला येथे घडलेल्या हत्याकाडांने ते पेटून उठले होते. पुढे १९३८ मध्ये हरिपुरा येथे काँग्रेसच्या अधिवेशनाचे ते अध्यक्ष होते. १९३९ मध्ये त्यांनी काँग्रेस अंतर्गत 'फॉटवर्ड ब्लॉक' हा लढाऊ गट तयार केला.

सुभाषचंद्राना जगाच्या सीमेला येऊन भिडणारे महायुध्द दिसत होते. ही वेळ साधून इंग्रजाची नाकेबंदी करून पूर्ण स्वातंत्र्याची मागणी करावी. असा त्यांचा विचार होता. परंतु या युवकांच्या दैवताला इंग्रज सरकारने मंडालेच्या तुरुंगात धाडले. सबब शोधणे, खटला भरणे अटक करणे हा सरकारचा छंद होता. नेताजीनी मनात विचार केला आजाराचा बहाणा केला, वेगळी वस्त्रे धारण केली. आणि सरकार आनंदाच्या भरात बेसावध असताना त्यांनी सीमोलंध्घन केले. हा दिवस होता २६ जानेवारी १९४३. सुभाषचंद्र गेले. पण कोठे ? कधी ? याचा थांगपत्ता नव्हता..

नंतर जे घडले ते सारे अघटित ! १९४२ चे वर्ष उजाडले आणि महात्मा गांधीनी 'चलेजाव चळवळीची' घोषणा केली. आणि आश्चर्य म्हणजे या गदारोळातच बर्लिन आकाशवाणीवरून सुभाषचंद्राचे भाषण भारतीयांच्या कानी पडले. नंतर सतत तीन महिने एका पाणबुडीने प्रवास करून २ जुलै १९४३ या दिवशी सिंगापूरला येऊन पोहचले. २५ ऑगष्ट या दिवशी 'आझाद हिंद फौज' चे ते सर्वाधिकारी झाले. २१ आक्टोबर १९४३ रोजी त्यांनी सैन्याला 'चलो दिल्ली' असा आदेश दिला. प्रिय भारतमातेला स्वातंत्र्य मिळणार असे सर्वांना वाटू लागले. अंदमान व निकोबार ही बेटे स्वतंत्र झाली. त्यांना शहीद व स्वराज्य ही नावे देण्यात आली. ८ मार्च १९४४ रोजी बर्माची हद्द ओलांडून आझाद हिंद फौजेने भारतात प्रवेश केला. कोहिमा आणि इंफाळ भागात राष्ट्रध्वज

फडकू लागला. दाही दिशातुन 'जयहिंद' 'नेताजी झिंदाबाद' अशा घोषणा दुमदुमल्या. मायभूमीस मुक्त करण्यासाठी आझाद हिंद सेना सज्ज झाली परंतु दैवाला हे पाहवले नाही. परिस्थितीचे पारडे फिरले. नागासाकी, हिरोशिमावर ॲटमबॉम्ब टाकण्यात आला. त्यांची राखरांगोळी झाली. जपानने शरणागती पत्करली. मित्रशक्ती मावळली. तातडीने निर्णय घेण्यासाठी सुभाषबाबू रशियाला गेले. १७ ऑगष्टला त्यांनी सायगाव विमानतळ सोडले. आणि १८ ऑगष्टला तैवान विमान तळावरून उड्डाण करणारे त्यांचे अकस्मात भडकले.

२२ ऑगष्ट १९४५ ला टोकियो नभोवाणीने दुःखद वार्ता दिली. सुभाषचंद्र इहलोक सोडून गेले. त्या थोर स्वातंत्र्य सेनानीचा आत्मा अनंतात विलीन झाला. भारताच्या युवाशक्तीला जेव्हा समाजबांधणीचे स्वप्न पडेल तेव्हा त्यांच्या अंतर्यामी एकच भाव प्रकटेल, एकच घोष उमटेल;

'जयहिंद ! जय सुभाष !'

□□□

यौवन

यौवन हा जीवनातील काळ नसून ती मनाची स्थिती आहे. गालावरचे गुलाब किंवा ओठावरची लाली ही यौवनाची परिणामे नव्हेतच. तर दुर्दम्य इच्छाशक्ती, रम्यकल्पनांची उत्तुंग भरारी, उत्कट भावनांचा अविष्कार, खळखळणाऱ्या झऱ्याची निर्मलता म्हणजे यौवन !

कुठल्याही भीतीवर मात करण्यासाठी मनावर असलेला साहसाचा अभाव तसेच विलासी मनावर अंकुश ठेवण्यासाठी केलेला धाडसांचा स्विकार म्हणजे यौवन ! आणि विशेष म्हणजे या वृत्तीचे दर्शन २० वर्षाच्या तरुणाच्या तुलनेत ६० वर्षाच्या व्यक्तीत अधिक घडते. आपल्यातील वाढ ही केवळ वयावर नाही तर आपल्या विचारांच्या पक्वतेवर अवलंबून असते.

वयाच्या वाढीने फार फार तर त्वचेवर सुरकुत्या पडतात परंतु आदर्शाच्या दुराव्याने मनावर सुरकुत्या पडता. भिती, काळजी, आत्मविश्वासाचा अभाव या गोष्टींनी मनावर ताण पडतो आणि आपल्या सर्व आकांक्षा नष्ट होतात.

जीवनाच्या खेळात 'पुढील क्षणी काय होणार' याविषयी सर्वांच्याच मनात लहान मुलासारखी निरागस उत्सुकता असते. तुमच्या आणि माझ्या मनात अदृश्य असे एक केंद्र आहे, जे इतराकडून तसेच अज्ञाताकडून सौंदर्य, आनंद आशा, साहस आणि शक्तीचे संकेत ग्रहण करीत असणे. हे घडत असणे, हेच यौवनाचे चिन्ह आहे.

जेव्हा मनाची ग्रहणशक्ती काम करीत नसते तुसडेपणाच्या हिमाने आणि निराशावादाच्या बर्फाने अच्छादित असते. तेव्हा तुम्ह वृध्द झालेले असता. ही अवस्था अगदी २० व्या वर्षीही येऊ शकते याऊलट ही ग्रहणशक्ती जर कार्यरत असेल, तर ८० व्या वर्षी मरतानाही तुम्ही यौवनात असला.

आंबुस्कर पांडुरंग बी. ए. भाग २

(सॅम्युअल उलमान यांच्या मुळ इंग्रजी 'युथ' निबंधाचा मराठी अनुवाद)

विद्यार्थी संसद १९९६ - ९७

पोवार पी. जे.
बी. ए. भाग-२ विद्यापीठ सचिव

पाटील रा. र.
बी. ए. भाग-३

पाटील अभिजीत
बी. एस्सी. भाग-३

कु. देसाई सुनिता
बी. एस्सी. भाग-२

कु. सुजाता पाटील
बी. ए. भाग-१

कु. संध्या खैरे
बी. एस्सी. भाग-१

कु. सुजाता माने
बी. ए. भाग-३ विद्यार्थीनी प्रतिनिधी

कु. सरिता तवटे
बी. एस्सी. भाग-२ विद्यार्थीनी प्रतिनिधी

अमर चौगले
बी. ए. भाग-३ क्रीडा प्रतिनिधी

पाटील समीर
बी. ए. भाग-२
सांस्कृतिक प्रतिनिधी

पाटील इंद्रजित
बी. ए. भाग-२
एन्. एस्. एस्. प्रतिनीधी

❖ आमच्या महाविद्यालयातील प्रथम श्रेणीतील विद्यार्थी / विद्यार्थीनी ❖

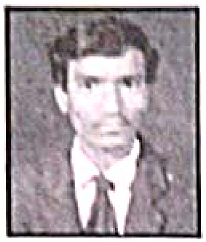

सागर शंकर चव्हाण
बी. ए. भाग-१

संतोष नारायण मोरबाळे
बी. ए. भाग-१

नामदेव कृष्णात लोंढे
बी. ए. भाग-१

कु. मनुगडे सरिता सदाशिव
बी. ए. भाग-१

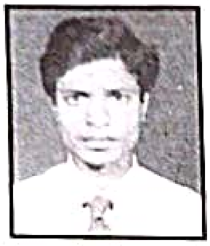

पंडीत पांडूरंग पाटील
बी. ए. भाग-१

कु. मनिषा वरगे
बी. ए. भाग-१
स्पर्धा परीक्षा, पूणे खुल्या गटात, तृतीय क्रमांक पारीतोषीक प्राप्त

राजेंद्र मिठारी
बी. एस्सी. भाग-२

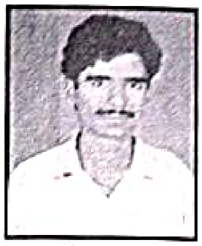

आर. के. पाटील
बी. एस्सी. भाग-२

जंगटे एस्. ए.
बी. एस्सी. भाग-२

देसाई राजअहमद अब्बास
बी. एस्सी. भाग-१

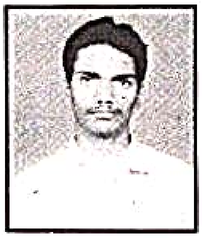

मोरे प्रकाश भाऊ
बी. एस्सी. भाग-१

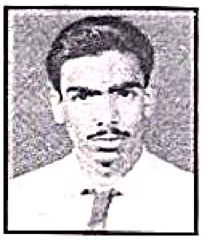

पाटील आर. एस्.
बी. एस्सी. भाग-२

जी. बी. शाह
बी. एस्सी. भाग-१

मोहिते एस्. ए.
बी. एस्सी. भाग-१

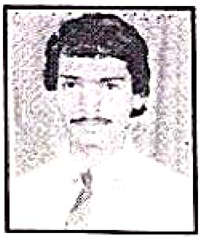

तांबेकर आर. टी.
बी. एस्सी. भाग-२

देवेकर सर्जेराव सदाशिव
बी. एस्सी. भाग-२

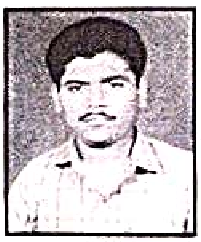

पाटील जे. आर.
बी. एस्सी. भाग-२

कु. रेहाना जमादार
बी. एस्सी. भाग-३

कु. संगीता भिकाजी मेहतर
बी. एस्सी. भाग-३

❖ वार्षिक गुणगौरव ❖

गुणगौरव समारंभाचे
उद्‌घाटन करताना
विद्यार्थ्यांच्या समवेत
मा. प्राचार्य.

अंताक्षरी
जुगलबंदी सुरू
असताना.....

संगीत फिशपाँड्स
सादर करताना प्रा. चोपडे व इतर

प्रश्न मंच
सादर करताना

❖ वार्षिक गुणगौरव ❖

गोंधळी नृत्य (भारुड) सादर करताना कलाकार अरुण पाटील व इतर

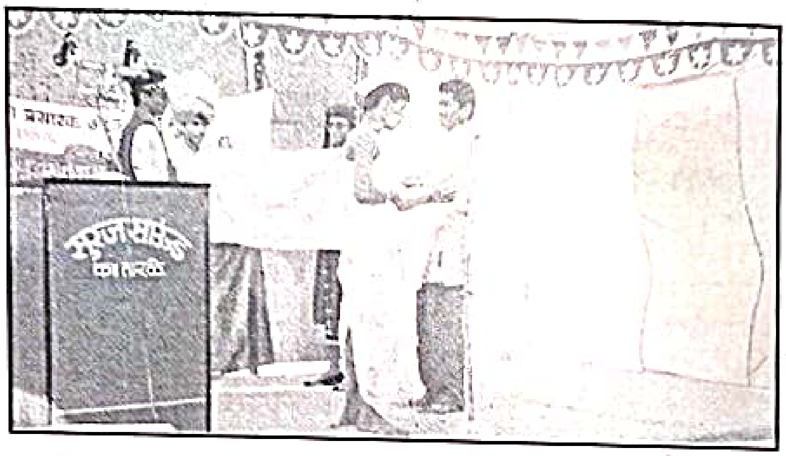

शुभ–मंगल सावधान ! भटजी महेश केसरकर व इतर

प्रमुख पाहुणे मा. आमदार लक्ष्मण ढोबळे विद्यार्थांना स्पर्धात्मक युगाचे महत्व पटवून देताना....

मा. के. पी. पाटील अध्यक्षीय समारोप करताना....

।। हिन्दी विभाग ।।

" मरा वही नही, कि जो जिया ना आपके लिए
मनुष्य है वही जो, मनुष्य के लिए मरे। "

○ विभागीय संपादन ○

प्रा. धनंजय दिघे

अनुक्रमणिका

॥ हिन्दी विभाग ॥

० पद्य विभाग ०

भाऊ शिंदे

जावेद अत्तार

सागर मनुगडे

संदीप गुरव

० गद्य विभाग ०

राष्ट्र और युवक	सुनिल पाटील	बी.ए. भाग तीन	२३
राह	महेश केसरकर	बी.ए. भाग दोन	२५
गरीबी हटाओ	बी. डी. पाटील	बी.एस्सी. भाग तीन	२७
कॉलेज के दो दिन	राजअहमद देसाई	बी.एस्सी. भाग दोन	२९

जान - वर

बात है बस की
दो दिलो के मेल की,
एक लडका और एक लडकी
बैठे थे पास में,
भारतीय बस के सेंकड सिट मे !
दोनों की आँखे
आपस मे टकरा गयी !
लडकी वही चकरा गयी !
लडके से वह बोली-
''आदमी हो या जानवर'' ?
लडका झटसे बोला
''जान'' तो तुम हो मेरी
मैं तो सिर्फ ''वर'' हूँ !

सुरेश पाटील
बी.एस्सी. भाग दोन

अपना और पराया

ऊँचे महलों मे रहने वालो,
हमारी तरफ ऐसे न देखा करो।
आसमान को छूने की,
उम्मीद रखने वालो,
आखीर जमीन पर चलते हो,
ये भी तो सोचा करो।
हमारे आरमान कुचलनेवालों,
खुद के अरमानों को संभाला करो।
पराये समझकर देखने वालों,
कभी हम तुम्हारे थे,
यह सोचकर भी भूला करो।

महेंद्रकुमार मोरबाळे
बी.एस्सी. भाग तीन

आशा

दुवा है की मुझे तुम भूल ना जाए
ये दोस्ती हमारी टुट न जाए।
दुवा है मेरी ...
पहले हम दोनों थे अलग
जाने कैसे हो गये एक
हो गयी दोस्ती हमारी
दुवा है कि मेरी ... ।
ये यारी हमारी प्यार में बदल गयी
अब ये यारी मरके भी रहेगी
जहाँ मैं जाऊ, वहाँ तू भी संग चले
दुवा है कि मेरी .... ।
कैसे सूरज और चंदा
जैसे दिया और बाती
ऐसी ही रहे दोस्ती अपनी जनम जनम
दुवा है कि मुझे तुम भूल ना जाए
ये दोस्ती हमारी टूट न जाए।

इंद्रजीत पाटील
बी.ए. भाग दोन

आओ भाई आओ

आओ भाई आओ
हम सब एक ही है।
जात पात के विरुध्द है।
हमे नही करना टंटा-चोरी हमे तो
रहना एक साथ है।
आओ लोगो आओ
विज्ञान के क्षेत्र में भारत देश आगे,
हमारे भी मन में है, हम भी आगे
जाकर करे भारत माता का रिश्ता सँवारना
आओ भाई आओ
हम सब एक ही है

एकनाथ वरूटे
बी.ए. भाग तीन

स्पंदन

फिर क्यों ?

दोस्तों रहने दो, दस्तूर निभाते क्यों हो,
दिल तो मिलता नही, हाथ मिलाते क्यो हो ?

छिन लो बढके उजालो की किरण सुरज से
तुम फकीरों की तरह हाथ बढाते क्यों हो ?

टूटने का कहीं एहसास रूला दे न तुम्हे
बिखरे चेहरो को तुम आईना दिखाते क्यों हो ?

घर बनाना है तो पत्थर का बनाओ, यारो,
टूट जायेगा यह शीशे का बनाते क्यों हो ?

एक दिन तुझको ही डस लेगा जवा होकर वह,
जाग के बच्चे को तुम दूध पिलाते क्यों हो ?

जर्द चेहरो को नही बदला बहारो ने कभी,
अपनी रूदाद यूँ पतझड को सुनाते क्यों हो ?

सोच लो तिनके की तुफान से टक्कर
तुम मेरे नाम को लिख लिखके मिटाते क्यों हो ?

कुछ नही देगा शकील ये तुझे पत्थर के सिवा,
अपने आंगन मे कोई पेड लगाते क्यों हो ?

भाऊ शिंदे
बी. ए. भाग एक

मुहब्बत

दर्द-ए-दिल की जालीम दवा है मुहब्वत
दो जवा दिलों की जन्नत है मुहब्यत।
किसी के खातीर मर मीटने की अदा है मुहब्वत।
जान के लिए जान देने का अनोखा
सौदा है मुहब्बत।
पाणी मे आग लगानेवाला
करीश्मा है मुहब्बत।
रेगीस्थान मे गुल, खिलानेवाली
सदा है मुहब्बत।
अंधेरे मे रोशनी खिलाने वाली शमा है मुहोब्बत।
और कुछ नही दिवानों को जीने
की अदा है मुहब्बत।
जिस्मपर मरने का नाम नही है मुहोब्बत
हवस को बढाने का नाम नही हैमुहोब्बत
दौलत से जिस्म खरीदने का
तरीका नही मुहब्बत ...
जख्म यहाँ पर दर्द वहाँ यही है मुहब्बत
चिख यहाँ पर आह वहाँ यही है मुहब्बत
आत्मा और परमात्मा का बंधन है मुहब्बत
इन्सान के जी ने का सहारा है मुहब्बत

जावेद आत्तार
बी.एसी. भाग दोन

लहर

मैं थी एक नदी,
जंगल, पहाड और घाटियों के बीच गुजरती हुई।
मुझे मालूम था कि,
सागर की लहरो से मिलकर ही
छोटी नीदयाँ अपना जीवन पाती है।
मुझे मालूम था कि,
अचल जल-रशियाँ
अपने प्राण खो बैठती है।
मंजिल की दूरी,
अंधेरी गुफाएँ,
रूक जाने का लुभाव
ये सब मुझे आगे बढने रोकना सके।
अब मैं अनंत लहरों से मिल चुकी हूँ।
संघर्ष ही मेरा अस्तित्व है
और आराम मेरी मौत होगी।

☐ सागर मनुगडे
बी. ए. भाग तीन

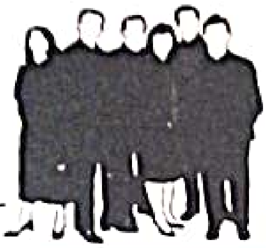

राष्ट्र और युवक

❑ सुनिल पाटील, बी.ए. भाग तीन

श्रम और सेवा धर्म है ? वह समाज की हो या राष्ट्र की हो । श्रम और सेवा ही ब्रम्ह और कर्म है। स्वामी विवेकानंद यही कहते है ''उठो जाग उठो और अपना ध्येय संपादन करो जिस मातृभूमि में जन्म लिया है, उसकी सेवा सच्ची लगन से करो ।'' और अपने श्रम से नया भारत निर्माण करो । युवाशक्ति राष्ट्र शक्ति है । राष्ट्र की पूरी आशा और उन्नति युवक पर ही निर्भर है जिस राष्ट्र में युवाशक्ति बरबाद होती है, वहाँ पुरा राष्ट्र ही विनाश की ओर चलता है। इसीलिए युवाशक्ति को सही दिशा, रास्ता और सही ज्ञान होना चाहिए।

राष्ट्रीय सेवा योजना पूरे राष्ट्र के लिए वरदान है। युवाशक्ति संगठीत कर के श्रम के साथ समाज सेवा कल्याण की बात है। भारत कृषि प्रधान देश है। देहात में जाकर श्रमदान के साथ जागृती के लिए ज्ञानदान भी करना होगा। इक्कीसवी सदी की ओर हम जा रहे है। लेकिन कितने लोग आज भी गरीब है। अनपढ है। जिनको रोटी कपडा और मकान आज भी जितना चाहिए उतना नहीं मिलता, फिर भी हम कहते है - ''मेरा भारत महान !'' क्या हम भारत को आगे ले चले रहे है ? धर्म, मानव-कल्याण के लिए है और सब एक है ? तो धर्म के बीच धर्म के नाम पर झगडे क्यों होते है ? ''धर्म मानव के लिए नही'', यह डॉ. आंबेडकरजीने कहा है। इन्सान-इन्सान को भूल रहा है। इन्सान और सभी धर्म एकही ईश्वर की ओर चलते है। तो सभी लोग एकही ईश्वर के बच्चे है तो हम आपस में क्यों लड रहे है ? पंजाब अलग क्यों माँग रहे है? और राम-रहिम एक है तो रामजन्मभुमी और बाबरी मश्जीद के बारे में हम क्रोध की आग क्यों कर रहे है ? अगर हम खुद को नहीं जानते तो खुदा को कैसे जानते है ? लेकिन हम खुदा का नाम लेकर खुद को बुलंद करने के बजाय कमजोर कर रहे है। अत्याचार से भ्रष्ट्राचार तक हम शिष्टाचार मानते है। देवी के नाम पर प्राणीयों की हत्या होती है। इसी देश में आज भी रूपकुवर नाम की लडकी को सती जाना पडता है । यह किसकी निशानी है ? अस्पृश्यता के नाम पर मानव जैसे मानव को हमने दानव कर लिया है।

आजाद होकर भी इस महान भारत में गणतंत्र मनाने पर बंदी आदेश दिया जाता है । राष्ट्रगीत पूरे राष्ट्र का गर्व गीत है पर कितने लोगों को राष्ट्र का गर्व है। क्या नारी का जीवन सुरक्षित है ? दहेज के नाम पर निष्पाप कोमल लडकीयोंकी हत्या और आत्महत्या क्यों जारी है। नयी शती मे जीवन बिताते हुए हम पुराने विचार, आचरण में क्यों ला रहे है ? यह तो आश्चर्यजनक बात है। सच्ची बात यह है आज सभी को अपना धर्म अपनी जात महान प्यारी लग रही है, देश का प्यार उनके लिह जहर हुआ है। सत्य ठुकराकर सत्ता सबको अच्छी लग रही है। गरीबी हटाओ के नारा लगाते हुए भी गरीबी बढती जा रही है।

युवक को राष्ट्र निर्माण के कार्य में जुटना होगा इसीलिए युवकों के लिए शिक्षण में परिवर्तन होना चाहिए। १८ बरसका मतदान युवक के लिए बडा योगदान है, इस योगदान के आधार पर देश के लिए तनमन से, उमंग से, तनभरे शक्ती से, क्रांती करनी होगा। हमारे हक्क हमको प्राप्त करने होंगे।

नए भारत का नव निर्माण युवक सभी रास्तों पर एक होकर आज का अस्थीर चित्र बदल सकती है। जो युवक आझादी के संग्राम में कुर्बान हुए है, क्या हम उनको भूल जाएँगे ? विवेकानंदसे लेकर क्रांतीवीर भगतसिंग तक उनके कार्य की याद हमे रखनी होगी। उनकी विचारधारा पर चलना होगा। तब भारत सचमुच महान बनेगा, नही तो 'मेरा भारत महान'' केवल नारा रहेगा।

●●●

साक्षरता अभियान

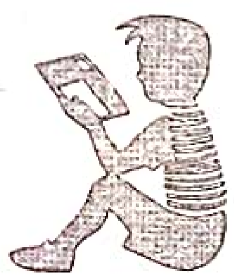

स्वर्णिमयुग का मैं हूँ सवेरा, नवयुग की पहचान,
साक्षता का मैं हूँ नारा, सुदामय जीवन की मुस्कान।
बनकर विज्ञान का फरिश्ता, सबको नजर से करो निहाल,
मैं हूँ स्वर्णिमयुग का सवेरा, नवयुग की पहचान।

व्यर्थ से सदा बचकर रहना, विज्ञान के पथपर चलना,
कर्म सदा निस्वार्थ ही करना, इर्ष्या द्वेष का भाव न रखना,
ज्ञान की शक्ति भर अंतर में, मन से हर कमजोरी निकाल,
मैं हूँ स्वर्णिमयुग का सवेरा, नवयुग की पहचान।

सुनो मेरा एक शुभ संदेश, मिटा दो हर दिल का क्लेश,
बनकर अब बेदाग हिरा, चलना है स्वदेश,
बाँटो खुशी, रहो खुशहाल, चलो फिरश्तो जैसी चाल,
मैं हूँ स्वर्णिमयुग का सवेरा, नवयुग की पहचान।

कहो गर्व से युग बदलेगा, युग बदलेगा,
नगई उमंगे, नई उमंगे, नई तरंगे, भर जीवन में बनो मिसाल,
एक ही स्वर में मिलकर बोलो, 'साक्षर भारत हमारी शान'
साक्षर भारत हमारी शान'

खुशी मौज से मना रहे, हम 'साक्षरता अभियान
मैं हूँ स्वर्णिमयुग का सेवरा, नवयुग की पहचान
'साक्षरता अभियान'।

संदीप गुरव
बी. ए. भाग दोन

राह

महेश केसरकर, बी.ए. भाग दोन

सुहाना मौसम था । कोयल की कुक सुनाई पड रही थी । सृष्टी का निर्माता मानो अपनी उमंग को पेड पौधों के माध्यम से उगल रहा था । शाम के छ: बजे थे । प्रितम हररोज की तरह आज भी घुमने के लिए निकल पडा था । आज भी उसके सामने उसका ही चेहरा था । क्यो न होगा ? वह वह तो उसे दिलोजान से चाहने लगा था । उसका यह पहला प्यार होने के कारण उसे पुछने से वह डर रहा था ।

प्रितम अठराह साल बाद अपने गाँव में रहने के लिए आया था । वह १२ वी कक्षा में पढता था । और थोडे दिनों बाद कॉलेज जाते-आते वक्त प्रिया की और उसकी मुलाकात हो गयी थी । प्रिया भी उसीके कॉलेज की और गाँव की लडकी थी । एक बार मिलने के बाद दोनो ने अपने-अपने दिल चुरा लिए थे । और उस दिन से प्रितम हररोज उसके मुहल्ले घूमने के लिए जाता था क्योंकी वह पास के मुहल्ले में ही रहती थी । और उस तरह आज भी वह घुमने निकल पडा था । उसके मन में एक ही बात बार-बार आ रही थी कि, वह प्रिया से अपने दिल की बात कैसे कहे ? वह यह सोच ही रहा था की, अचानक प्रिया घर से बाहर आयी । प्रितम थोडी सी दूरी पर था । उसे देखते ही उसका दिल धडकने लगा । प्रिया ने उसकी तरफ एक बार देखा । झटसे अपना हाथ हिलाकर प्रितम को को दिखाया और घर में चली गयी ।

आज प्रितम बहोत खुश था । क्योंकी वह जो बात कहने से डर रहा था । उसे प्रिया ने चुपके से बता दिया था । अब तो प्रितम के बिना ना पिळा रह सकती थी ना प्रिया के बिना तो प्रितम । दोनों भी एक दूसरे को ज्यादा चाहते थे । दोनों बहोत ही खुश रहते थे । दिन निकलते जा रहे थे । प्रितम और प्रिया के प्यार की गहराई बढती ही जा रही थी । उनके प्यार की और एक बात सबसे महत्वपूर्ण थी की, आज तक उन दोनों के बीच सिर्फ खत से ही बाते चल रही थी । पुरे छ महिने हो चुके थे लेकिन उन दोनों के आमने-सामने आकर आज तक बात हो नहीं पाई थी । क्योंकी प्रिया तो समाज से बहुत डरती थी । और उसी कारण वह प्रितम से मिलने से डर रही थी । प्रितम तो समाज की इज्जत करनेवाली थी । लेकिन समाज के कारण वह कहीं प्रिया को ना खोना पडे । इसी बात का डर था इसलिए चूप बैठा था ।

लेकिन अब दोनों के दिल भी मिलने के लिए बैचैन थे । प्रितम अब बाहर जानेवाला था । तो

प्रितम ने प्रिया को मिलने के लिए बुलाया। जानसे पहले दो दिन प्रितम के जीवन आकर चली गयी थी। क्योंकी इन दो दिनों में दो बार प्रितम और प्रिया एक दुसरे को समझ चुके थे और इतनो दिनों की सारी बाते एक दुसरे से दोनो ने कही थी।

दूसरे ही दिन प्रिया की याद लेकर प्रितम गाँव चला गया। जब वह गाँव जाकर वापस आया तो प्रितम का सपना बिखर चुका था। वह यहीं बात दिल में लेकर आया था की आतेही प्रिया को गले लगाये और बात करे। लेकिन प्रिया जब उसके सामने आयी तो वह आँखे झुकाकर चली गयी। प्रितम के प्यार का वह कच्चा धागा वहीं टूट गया था। जब उसने प्रिया से खत के द्वारा उसके इस बर्ताव का कारण पूछा तो प्रियाने जात-पात की दिवार खडी कर दी क्योंकी प्रिया और प्रितम अलग जात के थे। प्रितम का दिल उसके जुदाई के कारण रोता रहा और प्रिया भी उसकी याद में जलती रहीं लेकिन उसने कुछ नही कहा।

इस बात को तीन साल बित गए लेकिन दोनों भी एक दूसरे को आज तक भूल नहीं सके। प्रितम आज भी प्रिया के प्यार का इंतजार कर रहा है। जान मे जान है तब तक प्रितम को प्रिया के प्यार का इंतजार रहेगा। उसका दिल आज भी यही कहता है -

सुरज हररोज आता है, चाँद हररोज आता है।
तुम कब आओगी मेरी सनम?
कब तक तेरी राह देखू, मास गए, साल गए,
तेरी राह देखते-देखते, परंतु नही आयी।
फिर भी मै तेरी राह, देखता हाँ सनम,
कितना समझाता हूँ, अपने आपको,
फिर भी यह दिल नहीं मानता, हर वक्त कहता है,
तुम जरूर आओगी, तुम जरूर आयोगी ?

●●●

पहेली

मेरा जन्म हुआ मिट्टी में, तनलाल, बाल हरे। आती हूँ खाने के काम,
बताओ में कौन हूँ ?

- गाजर

बार-बार जो पैदा होता है, बार-बार मर जाता है। तीस दिनों तक जिंदा
रहता हूँ, फिर पैदा हो जाता है।

- महिना

एक बुढिया के बारह बेटे, बारहों के फिर पाँच बेटे। पूरे मिलकर साठ,
बुढिया बिल्कुल काटा।

- घडी

संकलक - ❑ **राजन शेळके** बी.ए. भाग तीन

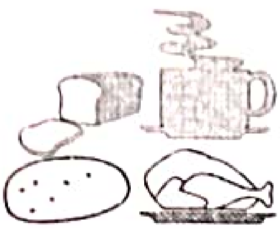

गरीबी हटाओ

वी. डी. पाटील, बी.एस्सी. भाग तीन

गरीबी समाज की परिपाटी से चली आ रही है। रामराज्य से लेकर आजतक यह हमारे पिछे हात धोकर पडी है, और आज तो मुँह बाएँ खडी है। रामराज्य मे भी दाता और भिखारी थे, अमीर और गरीब थे लेकिन, गरीबीने सबसे अधिक अपना उग्र रूप और भीषण रूप अंग्रेजोंके शासन काल में दिखाया। डेढ-सौ बरस के दीर्घ शोषणने देश की गरीबी का संवर्धन किया। बंगाल के अकाल में तो गरीबीका अत्याधिक करूण रूप दिखाई दिया। १५ अगस्त १९४७ में हम आजाद हुए लेकिन मुझे ऐसा महसूस होता है कि हम पूरी तरह आजाद नही हुए। क्या आपको मालूम है किसका साम्राज्य चलता है ? भाईसाब, चक्कर में मत पडिये। इस सवाल का जवाब हम भारतवासी दे सकते है कि, ''हमपर गरीबीका महान साम्राज्य चलता है। हम सब गरीबीके हाथ के बेबस खिलौने है।

जहाँ पिछडे राष्ट्र होते है, वहाँ पर गरीबी अपना साम्राज्य फैलाती है। एशीया और अफ्रिका इन दोनो खण्डो मे गरीबीने अपनी क्रुरता दिखाई है। दीर्घ काल की बिमारी की तरह, देश का कई सदियों से होते आये शोषणसे पैदा हुई देशकी गरीबी एक-दो दिन में जादु की छडी घुमाकर जादूगार की तरह छू-मन्तर नही की जा सकती।इतनी वह हटेली है। हमारे देश के बारे में कहना ही क्या ? सारे भारतवर्ष में देखा जाए तो, देश के कोने-कोने में आपको गरीबीके अंधियारो में ठोकर खानेवाले और पेट की खातीर दम तोडनेवाले करोडों भिखारी आपको, ''भूखा हूँ मैं, पैसा दो'' या ''दान कर होगा भला'' की दर्दभरी तान सुनाते हुए दिखाई देंगी। आखिर पेट की आग बुझाने के लिए गरीबीका गहरा पैगाम देनेवाले ही इन्सान है। हा रे ! भारत की इन्सानियतको कुचल देनेवाली गरीबी।

रशिया, अमेरिका और पाश्चात्य देशों में देखिए आपकी आँखों में वैभव की चकाचौंधसी पैदा होगी। वहाँ के नौकर-चाकर तक बडी शान शौकत और आराम के साथ मोटर में घूमते है। उनकी जिंदगी सुहानी और रंगीन है। कहाँ वे लोग जहाँ सुख चैन की बारिश और खानपान में आठों प्रहरकी चैन हर मौसम में लगी रहैती हैं। और कहाँ हम जहाँ आँसुओं के घूँट पीकर ही रह जाते है। क्या पेटकी आग इससे बुझ सकती है ? हरएक रूपयों के पिछे लगे है। किसीने ठीकही कहाँ है ...

जब जेब में पैसा होता हैं
और पेट में रोटी होती हैं।
तो पत्थर हीरे होते हैं,
और आँसू मोती बन जाते है।

हमारे यहाँ न पेटभर रोटी मिलती हैं ; न यहाँ पैसे की बरसात होती है। हिंदी के महान कवि कहते हैं।

श्वानों को मिलता दूध-दही,
बच्चे भूखे तडपाते हैं
माँकी हड्डी ठिठूर चिक,
जाडों की रात बिताते हैं।
युवती की लज्जा वसन बेच,
जब ब्याज चुकाये जाते हैं।
मिलमालीक तेल फुलेलों पर,
पानीसा द्रव्य बहाते हैं।

यहाँ ठहरी गरीबी की लंबी और दर्दभरी दास्तान। इसका मूल कारण क्या होता, हैं मालूम है, आपको ?

इसका पहला कारण यह है बढती हुई आबादी। आपको मालूम है, यह बढती हुई आबादी देश का अर्थ शोषण कर के देश की उन्नति में हमेशा रोडे अटकाती रही हैं। इसलिए मैं यह कहूँगा कि, ''बढती हुई आबादीही गरीबी पैदा करती हैं। और बढती हुई आबादी देश का लहू चुसनेवाली सबसे बडी डायन हैं।''

दूसरा कारण हैं देश के मुठ्ठीभर पूँजीपती लोग देश कोई पैसा है, जो इन पूँजीपतियों की तिजोरी में बंद है। देश के मजदूरों को उन्होंने अपने बलबूतेपर चलनेवाला खिलौना बनाया है, ताकि अर्थशोषण कर सके। इसके बावजुद हमारे देश में ऐसेही पूँजीपति लोग धनवान होते जा रहे हैं, और गरीब दिन-दिन गरीब होते जा रहे हैं।

तीसरा कारण है परिस्थितोयाँ। आजादी मिलने के बाद बार-बार हमें तीन युध्दों का सामना करना पडा। और बंगला मुक्तीसंग्राम के कारण हमे करोडो निर्वासित लोंगो को सहार देना पडा। इसके कारण आर्थिक बोझ बढता गया। देश का बहूत सारा पैसा युध्द की खाई में बरबाद हुआ।

अब गरीबी हटाने के लिए बहुत कुछ मार्ग हैं। हर एक देशवासीका फर्ज है, देश की उन्नती करनेवाली जिम्मेदारीयाँ बडी सतर्कता से निभानी चाहिए। इसलिए देश के हर एक नागरिक को अपना फर्ज आदा करना चाहिए। किसानों का फर्ज है कि बहुत अनाज पैदा करे ताकि अनाज की समस्या मिट सके। हर एक को पेटभर रोटी मिल सके बडी-बडी मिल का कारोबार सरकार को अपने नियंत्रण में लेना चाहिए। उसमे काम करनेवाले मजदूरों की कार्यतत्परता बढाने के लिए उपाय जारी रखने चाहिए। ताकि जो उत्पादन हो, वह इतना अच्छा हो कि, जो जागतिक बजार की प्रतिस्पर्धा में टिक सके।

१९७२ में ''गरीबी हटाओ, देश बचाओ'' का नारा हमारे नोताओंने बुलंद किया। इस नारे में चुनाव में हलचल मचा दी। इन्हीं लोगों का अधिकार पाने के लिए यह एक बहाना था। जिन्होंने सिर्फ लोगों के पागलपन का फायदा उठाया। लेकिन जिन्होंने गरीबी नही देखी, वे कैसे गरीबी हटा सकते ? गरीबीं का दुखदर्द जानने के लिए गरीबी में ठोकरे खानी पडती है ? सदियोंसे आँसूभरी राहोंपर गुजरना पडता हैं। तब कहीं गरीबों की सच्ची हालत और बुराईयों का पता लगेगा। इसलिए गरीब नेता अगर चुनाव में सरगर्मीसे उतरे, और बडी सतर्कता से गरीबीपर प्रकाश डाल सके तो यह अंन्धियारा ढल कर ही रहेगा।

गरीबोंकी गरीबी अगर हटानी ही हो तो मंचपर आकर 'गरीबी हटाओ' का नारा लगाने की कोई आवश्यकता नही। जिस दिन हमारे देश की गरीब जनता मन की आँखे खोलकर और बडी सतर्कता से अच्छे और बुरे राजनैतिक मुल्यों को जाँचना-परखना सीखेगी, उस दिन हमारी गरीबी दूम दबाकर, जी मुठ्ठी में लेकर भाग जाएगी।

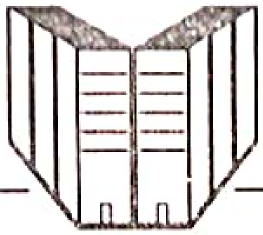

कॉलेज के दो दिन

□ **राजअहमद देसाई** बी.एस्सी. भाग दोन

'दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री' कॉलेज के हर एक लडका-लडकी आजकल बहुत खुश नजर आते थे। जिस दिन का एक साल से हमे बेहद इंतजार था, वह दिन अब करीब था। जिसके सपने हम रात-दिन देखा करते थे वह दिन अब कुछ दुर नही था। वह दिन हमारे लिये ही नही, बल्की कॉलेज के हर एक छात्र और प्राध्यापकों के लिए बहुत खुशियाँ लेकर आनेवाला था। वह खुशियों का दिन था हमारे कॉलेज का ''वार्षिक मोहत्सव''।

''वार्षिक मोहत्सव'' का दिन तय किया गया, और हम सभी दोस्त अपने-अपने कार्यक्रम लेकर प्रॅक्टीस करने लगे। प्रॅक्टीस के दिनों तो, बहुत खुशियाँ होती थी। प्रक्टीस के नामपर हम ना प्रॅक्टीकल्स करते और ना ही लेक्चर्स करते थे। अपने कार्यक्रम की थोडी देर प्रॅक्टीस करो बाकी वक्त कॉलेज के कट्टेपर अरौ कॅन्टीन पर गुजारा करते थे। जब कोई सर या प्राचार्यजी पूछताथ करते, कहतें की हमारी प्रॅक्टीस चल रही है। इन दिनो की खुशियाँ सचमुच कुछ और ही होती है। मुझे तो खुशी तब हुई जब हमारे बी.एस्सी. २ के सभी छात्र प्रॅक्टीस हॉल में आकर अपने अलग-अलग डान्स पेश करने लगे। वाह ! क्या डान्स थे वो ?

३ जनवरी १९९७ की सुबह हमारे लिये कुछ अलग ही कुशियाँ लेकर आयी थी। कॉलेजपर जाने के लिये हमारी सुबह छः बजेसे ही तैयारीयाँ शुरू थी।सुबह के आठ बजे सभी दोस्त मिलकर कॉलेजपर पहुँचे। हम कुछ दोस्तों ने सलवार-कमीज और ओहर जॅकेट पहने थे। हमारे आगे हमारे कलाकार मित्र सुहास बुडके आधुनिक जोकर बनकर चल रहे थे, और हम उनके पिछे-पिछे चल रहे थे। हम भी मंत्रीयों जैसे चल रहे थे। उस दिन हमे ऐसा महसुस हुआ जैसे हम कॉलेज पर छात्र नही बल्की मंत्री बनकर आये है और सभी कार्यक्रमों का संचलन हमारे हाथों से हो रहा हो। जब हम सिधे कॉलेज के मैदान पर पहुँचे तो, मैदान पर उपस्थित सभी छात्रों की नजरे हमारी और मुड गयी और एक साथ जोरसे तालियाँ बजने लगी। सभी को हमने प्रणाम किया और सीधा डान्स करने लगे। डान्स में साथीयों ने हमें साथ दिया और इसकी खुशियाँ लेकर हम आगे बढे।

मैदान पर अलग-अलग स्टॉल थे। पहले तो हम सिधे स्टॉल पर पहुँचे। स्टॉल पर अलग-अलग तरह की साडीयाँ पहने बहुतसी लडकीयाँ उपस्थित थी। जब हम वहाँ पहुँचे तो सभी लडकीयाँ फुली न समायी। शायद हमसे ही शुरूवात होनेवाली थी। स्टॉल पर बहुतसे आयटम थे, मगर हर एक की किंमत पुछते ही हमारे दिल की

धडकनें अपने आप बढ जाती थी, जैसे, एक रूपय की चीज दो रूपय, दो रूपय का मैसूलपाक चार रूपये । मगर हर एक अपने दोस्तों को यह चीजें खुशिसे खिलाता था । अपने वाय. एस. पाटील सर जो बहुत दिलदार थे, उन्होंने हमें बहुत कुछ खिलाया । खाते खाते हम आगे फनी गेम्स की ओर बढे । फनी गेम्स में प्लेट में पैसे डालना, बॉल से ग्लास गिराना, एअर गन से बलुन फोडना, अपना भविष्य देखना, पाँव को बलुन बाँधकर एक-दुसरे के बलुन को फोडना, संगीत खुर्ची ऐसे अनेक प्रकार के गेम्स यहाँ पर खेले गये । इसके बाद हम सभी कॉलेज के छात्र मिलकर रंगमंच की ओर पधारे जहाँपर प्रश्नमंजुषा का कार्यक्रम था । यहाँपर बहुतसे सवाल हमारे प्राध्यापकोंपर किये गये थे । हर एक सवाल का जवाब एक अलग-अलग अंदाज से हमारे प्राध्यापक पेश कर रहे थे, और हमारी खुशियाँ बढती जा रही थी ।

ऐसे ही खाते-गाते हमारा वक्त गुजरता था । दोपहर के दो बजने के बाद हमारा सबसे महत्वपुर्ण कार्यक्रम पेश होने जा रहा था । हम अलग-अलग कला को पेश करनेवाले थे । हम दोस्तों ने भी विविध सात कार्यक्रम पेश किये । अपने संस्कृती की हिफाजत करने के लिये हमने ''गोंधल'' पेश किया । अंधश्रध्दा निर्मुलन के लिए लोकगीत और रेकॉर्ड डान्स पेश किये । अपने अलग-अलग तरीके के गीत सुनाये । हजारों के तादाद में उपस्थित जनसंख्या हमारे कॉलेज के छात्रों की कला देखकर मुग्ध हो गयी । इस कार्यक्रम का असली रंग तब जमा जब, हमारे मा. प्राचार्यजी ''मैफिल-ए-लावणी'' पेश कर रहे थे । प्राचार्यजी गीत गाते रहे और सभी छात्रों खुशी से पागल बनकर नाचते रहे । इन महाराष्ट्रीयन गीतों की यादें अभी भी हर एक छात्र के दिल में धडकन बनकर समायी है ।

दुसरे दिन की बात ही कुछ और थी । हम सभी दोस्त मिलकर कॉलेजपर पहुँचे । इस दिन भी रंगमंच पर संगीत फिशपाँड, स्टेजक्वीझ, सिंपल फिशपाँड और फॅन्सी ड्रेस के कार्यक्रम थे । फिशपाँड के माध्यम से हर एक दोस्त अपने दोस्त के बुरी बातों को बदलने का प्रयास करता था । स्टेज-क्वीझ के माध्यम से छात्रों का ज्ञान बढता जा रहा था । इसके बाद फॅन्सी ड्रेस स्पर्धा हुई, जिसमें बहुतसे आयटम पेश किये गये । इस स्पर्धा में मेरा और मेरे दोस्त का प्रथम क्रमांक आ गया । इसके बाद हमे कॉलेज की ओर से आल्पोपहार मिला, जिसकी स्वादपूर्ण यादें हमको जिंदगीभर रहेगी ।

जिस मेहमान का हम इंतजार कर रहे थे, वह मेहमान भी आ गये । इस दिन हमारे प्रमुख मेहमान महाराष्ट्र के प्रसिध्द नेता आमदार लक्ष्मणरावजी ढोबळे थे । इसके साथ कार्यक्रम के लिये हमारे कॉलेज और दुधगंगा-वेदगंगा सहकारी साखर कारखाने के चेअरमन मा. के. पी. पाटील भी उपस्थित थे । इस कार्यक्रम में हमारे छात्रों को अनेक प्रकार के पारितोषिक दिये गये । इस अवसर पर ढोबळे जी ने हमें उपदेश पर भाषण दिया, जिसमें उन्होंने बताया की स्पर्धा परीक्षा में आजकल जादा महत्व देना जरूरी है । इसके साथ उन्होंने यह भी बताया की समाज के उन्नती के लिये युवकों का आगे आना बहुत जरूरी है ।

जिस दो दिनों का हमें इंतजार था, जिस दो दिनों के लिये हमारे कॉलेज के स्टुडंट समिती, प्राध्यापक और प्राचार्यजीने कष्ठ उठाये थे, वह दिन खुशियों के साथ गुजर गये । इस तरह ''दुधसाखर महाविद्यालय, बिद्री'' कॉलेज का ''वार्षिक मोहत्सव'' ए अच्छ तरहसे, और एर एक कॉलेज के लिये सुसंस्कृत का आदर्श बन के पुरा हुआ । ऐसे यह दोन दिन एक छात्र के दिल की धडकन बनकर खुशीयों के साथ पुरे हो गये ।

❖ विविध उपक्रम ❖

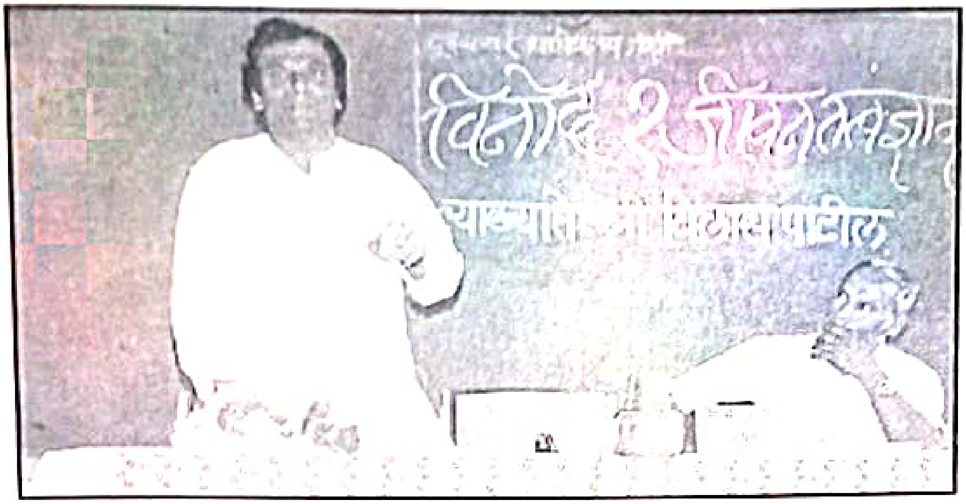

मा. विलास पाटील यांचे
व्याख्यान

मा. यू. म. पठाण यांचे
व्याख्यान

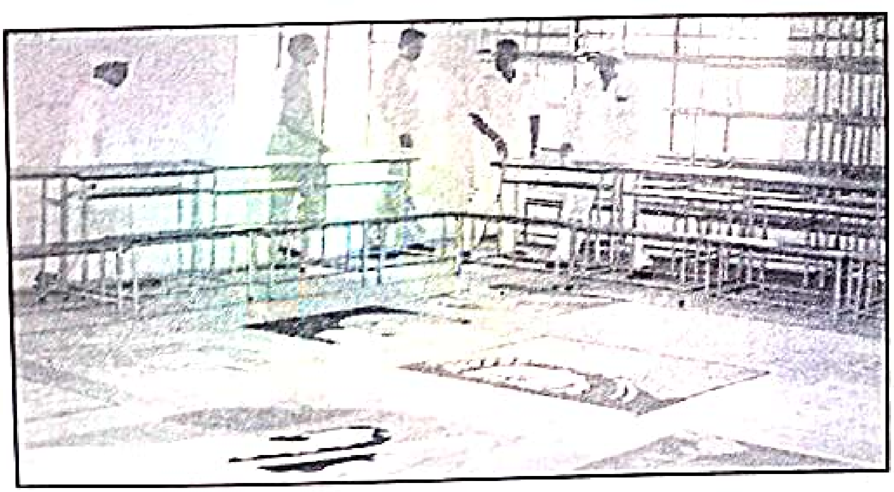

रांगोळी स्पर्धेची पहाणी
करताना
मा. चेअरमन

❖ विविध उपक्रम ❖

शिक्षक दिन कला विभाग
संयोजन
प्रा. एस. ए. साळोखे

शिक्षक दिन शास्त्र विभाग
संयोजन
प्रा. एस्. जी. खानापूरे

मा. एल्. के. काळे-पाटीलसो
भिक्तीपत्रक उद्‌घाटन
करताना...,

रक्तदान शिवीर १९९६ – ९७
विद्यार्थी रक्तदान करताना...,

मा. प्राचार्य समवेत
प्राध्यापक वृंद.

मा. प्राचार्य समवेत
प्रशासकीय कर्मचारी वर्ग

'जिल्हा पत्रकार शिबिर' चे
ज्योत प्रज्वलीत करताना
मा. व्हा. चेअरमन प्रविणसिंह
पाटीलसो।.

⋆ अभिनंदन...! ⋆

डॉ. एस्. एन्. कुलकर्णी
पी. एचडी. संपादन

❖ क्रिडा नैपुण्य ❖

अमर चौगले
बी. ए. भाग-३
राज्यस्तरीय बास्केट बॉल स्पर्धेसाठी निवड

संतोष मोरवाळे
बी. एस्सी. भाग-१
पोटावर ५०१ बॅटन पट्या तोडण्याचा विक्रम (लिम्का बुक ऑफ रेकॉर्ड मध्ये नोंद)

जयवंत पाटील
बी. एस्सी. भाग-२
ब्लॅक-बेल्ट चॅम्पीयन नेपाळ येथील होणाऱ्या राज्यस्तरीय स्पर्धेत निवड

शिवाजी पोवार
बी. ए. भाग-३
ब्लॅक-बेल्ट चॅम्पीयन नेपाळ येथे होणाऱ्या राज्यस्तरीय स्पर्धेत निवड

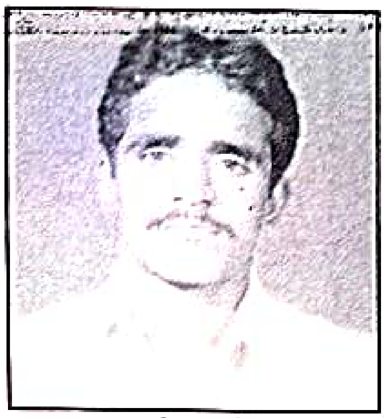

रामचंद्र काशिद
बी. ए. भाग-२
जनरल चॅम्पीयनशीप (मुले)

सुजाता माने
बी. ए. भाग-३
जनरल चॅम्पीयनशीप (मुली)

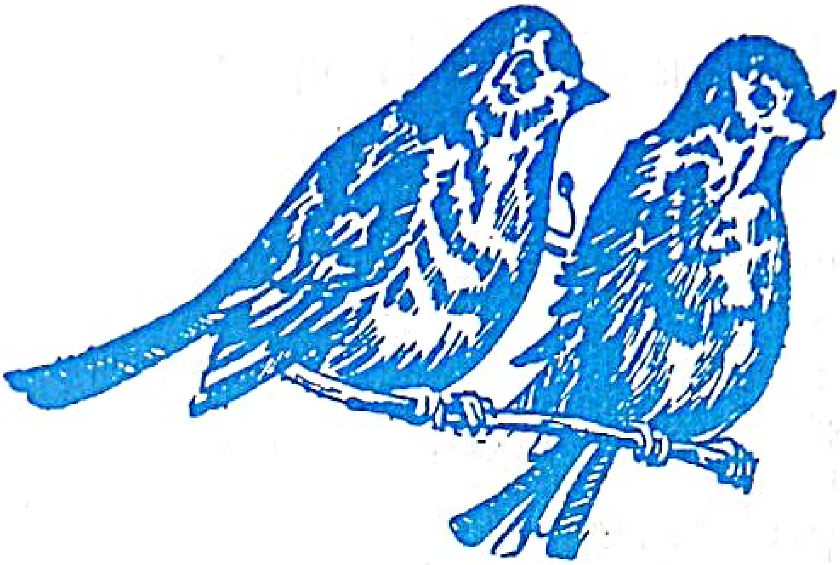

ENGLISH SECTION

The way to gain a good reputation
is to be what you desire to appear

- Socrates

○ Section Editor ○

Prof. Shrikrishna Saloke

INDEX

ENGLISH SECTION

POETRY

Arunkumar Patil
Indrajeet Patil
Sahib Rahim
Ranjeet Shenavi
R. R. Patil
S. V. Musale
Sanjay Bille

PROSE

India's Characteristics	R. R. Patil	B.A. III	33
Indian Sculpture	Shridhar Joil	B.A. III	35
The Movie Monarch Satyajit Ray	D. D. Warote	B.A. II	37
English Drama	S. V. Musale	B.A. II	38
A Nature Poet W. Wordsworth	Balkrishna Bharmal	B.A. III	40
A Dream Comes Alive	P. T. Gojare	B.Sc. I	42

Ambition

O God !

I am lucky, I get the love of parents, who gave me birth & taught me to love others.

But, I feel sorry for them, who couldn't get the love of such parents.

O God !

I am lucky I get the love of Friends, who loved me and are always with me.

But, I feel sorry for them, who couldn't get the love of such friends.

O God !

I am lucky I get the love of teachers, who improved me & help me in making my carrier.

But I feel sorry for them, who couldn't get the love of such teacher.

But O God !

I am unlucky I couldn't get the love of á girl who sould say, love me and become my life partner.

But I feel happy for them who could get the love of such girl.

Patil Arunkumar S.Y. B.Sc.

The Friend

'S' for sacredness, it is your beauty
As like the beauty, coyness is quality
Virtue ! Virtue ! Virtue means you.
I try to depict but don't know how,
Talent to brain and Innocent mind.
A Friend as you hard to find !
A Friend as you hard to find !

Indrajeet Patil S.Y. B.A.

An Accident

Once upon a day,
As I left my college away.
I hit upon by a car
which dragged me out,
Off, The road of tar

I fell, became unconcious !
And, The driver become more
concious.
He lifted me, He shifted me.
To an hospital, He gifted me

The news spread ......
as "a fire on shed"
"Thank God" my pop said.
confirming that I was not dead

Helter, shelter he ran for me,
Got the needed blood for me.

To my memory
It look a month for recovery.

I was saveed !
Tell then to God, I Prayed.

"GOD","Don't repeat such
an accident,
far, it was my first Accident

Sahib Irlan Rahim F.Y. B.Sc.

Human Behaviour

Nature is filled with beauty.
that can be destroyed easily.
Birds and animals enjoy their life;
bring happiness to their hearts.
Man can not realise its worth;
and he destroys Nature without pity.
Nature can be without Man
But Man cannot be without Nature.
Man can get anything which is lost,
But he can not creat the destroyed Nature.
Sun sets and rises again.
But when Nature sets that cannot be risen.
So it is Man's duty to save Nature;
and bring life to his future.

Ranjeet Shenavi. S.Y. B.A.

Tomorrow

The setting Sun rises.
Everydark cloud has silverline.
Light follows darkness.
Summer is not far from winter.
'All's well that ends well'
We hope against hope,
cheap consolations ?
No, Tomorrow is coming;
Tomorrow never comes
Let's not hope so.

S. V. Musale S.Y. B.A.

Nature

Nature is the gift of God.
Nature is the message of God
Nature is an inspiration of Man
Nature is mystic
Nature is a teacher.
Nature is an endless.
We can see nature
We can feel the world with Nature

Patil R. R. T.Y. B.A.

Beloved

When I see you
I understand what the love means.
When I see you
I understand love is too romantic
Now where should I go,
I desire to die in your arms.
The eyes are mine,
in which the dreams are of you.
The days are mine
in which I remind you.
And I also know that
you are also in love
Come, be bold,
And accept my love.

Sanjay V. Bille F.Y. B.A.

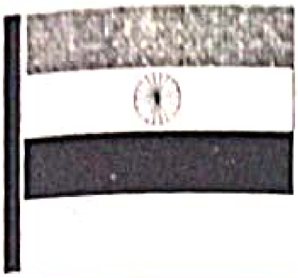

India's Characteristics

R. R. Patil, T. Y. B. A.

India which is officially called Bharat is the seventh largest and the second most populous nation. It is bounded by the great Himalayas and the other snow mountains in the north. The country streches southwards and the tropic of corieer narrow down and end into the Indian ocean between the Bay of Bangal on the east and the arabian sea on the west.

India has seen its Inaian nationality in above parts.

National Calender - A uniform national calender based on the saka era with chaitra as its first month and normal year of 365 days was adopted from march 22, 1957 along with the Gregorian calender Chaitra falling on March 22 normally and on March 21 in a leap year.

Principal Languages - In India many languages and dialects are spoken. The IndoAryan languages including Hindi, Bihari, Rajasthani, Gujarathi, Marathi, Bengali, Oriya, Assammee, Sanskrit, Kashmiri, Sindhi and Punjabi. The language of the southern India Telugu, Tamil, Kannada and Malyalam belong to the Dravidian family. Sanskrit is the sacred language of the Hindu scriptures. Hindi is the official language and English is an associate language.

National Flag - The national flag of India is a horizontal tricolour of deep Kesari at the top, white in the middle and dark green at the bottom in equal proportions. The ratio of the width of the flag to its length is two to three. In the centre of the white band is a wheel, in navy blue which represents the chakra. Its design is that of the wheel which appears on the abacus of the sarnath Lion capital of Ashoka. It has 24 spokes.

National Emblem (symbol) -Ashoka's pillar at the Sarnath shows three lions with open mouths. There is Dharma Chakra in the centre of the base plate, with the figure of a bull on the right side and that of a horse on the left. The words Satya Meva Jayate from the Mundaka Upanishada are inscribed below the emblem in the Devnagari script.

National Anthem - It was composed by Rabindranath Tagore, the song Jana Gana Mana is the National anthem of India. The song was first sung at the Calcutta session of the Indian National Congress on Dec. 27, 1911. It was adopted by the constituent Assembly of India on Jan, 24, 1950. The

complete song consists of five stanzas. The playing time of about 20 seconds for the first and last line of the stanzas. The time full of the song is about 52 seconds.

National Song - It was composed by Bankimchardra Chatterji, the song 'Vande Mataram' is the national song of India. This song has been a source of inspiration to the people in their struggle for freedom. It was first sung at the 1896 session of the Indian National Congress.

National Animal - The majestic tiger, which symbolises power and gorgeousness, is the national animal of India. A tiger, a hero of many legends and myths, it's rich colour, illusive design, roaring voice and formidable power have always inspired the Indians.

National Bird - The magnificient peacock is the national bird of India. The peacock perhaps the most beautiful bird, is admired for its glistering long blue neck and fanshape crest. The courtship dance of the peacock, particularly during the rainy seasons, is indeed spectacular.

National Flower - Lotus is the national flower of India, which is large and magnificent, is found on the water surface of pools and lakes with its stern and roots down below. To the Indians it symbolises the trust that a person can rise above the wordly evils and keep himself high above them.

National days- The National day as like

National Energy day	- Dec. 14,
National Integration day	- Nov. 19
National Martinee day	- Apr. 05
National Rededication day	- Oct. 31
National Sci Day	-Feb. 28
National Solidarity Day	-May 13
National Sport Day	- Aug. 29
National Youth Day	-Jan. 12

On the other hand India is faith of religion. There are Hindusism, Islam, Sikkism, Jainism, Buddhism, Christianity and Zoroastrianism.

▸▸▸

THOUGHTS TO REMEMBER

1. Man's beauty is in his character and not in his body form.
   - M. K. GANDHI
2. Everything can be sacrificed for truth, but truth cannot be sacrificed for everything.
   - Swami Vivekanand
3. The great aim of education is not knowledge but aciton.
   - Herbert Spencer.
4. Everybody thinks of changing humanity and nobody thinks of changing himself.
   - Leo Tolstoy

Collected by : Sanjay Sankpal S. Y. B. A.

Keep four rules in our life

- Try to know all the facts.
- Study all the circumstances
- Focus our attention good in the people
- Leave others judgement to the God.

❑ **Patil R. R.** T.Y. B.A.

Indian Sculpture

Joil Shridhar, T. Y. B. A.

The story of Indian sculpture begins with the epoch of the Induse Valley civilization and it is already a startlingly nature achievement. The figurine of the dancing girl that has come down to us, testifies to good knowledge of bronze casting, indicates the fascination of the feminine that will endure through out, points to the close relation between sculpture and dance in the Indian tradition.

Terracotta is the medium for object used in ritual like mother Goddess figureness as well as for recreation like Toys of great variety. Despite their small size stone sculpture achieves monumentalizm and animals like Bulls represented in the small steat it seals have a vibrant.

The dispersal of Parsian craftsmen when the Achaedehid empire was overrun by the Greeks in the 4th Century B. C. may have contributed to the monumental stylization of the figure of the Lions in the Ashokan pillar that has been adopted as India's national emblem.

The Sungas who replaced the Mauryas in the 2nd century B. C. further refined the Yakshi figure with elaborately carved costume and jewellery, linked tree and woman through the nexus of fertility which symbolises was poetically brought out in the compositions and developed the skills for fluent narration in running froezes of law - relief or deep - relief sculpture.

The Satavahanas (2nd Century B. C.) further developed these traditions. The dryads of Sanchi are the most lissome representation of the type. Narrative sculpture at Amarawati brilliantly solved the problem of composition in awkward shapes like that of the medallian.

The age of Guptas (300-600) achieved the classic stabilization of the icon of the Buddha, represented as seated or standing and with various symbolic gestures of hands. It is landmark in the art of Asia far, like the Padmapani of Ajanta. At Aurangabad to the majesty and wealth of symbolic meaning of the figures Mahesa at Elephanta.

In the 8th century Rastrakutas carved a whole hill of rock at Ellora to simulate a structural temple and peopled it with sculpture on the exploits of Siva which share the turbulent power of their unique architectural achievement, created poetically sensitive sculputre like the one

showing the wedding of Siva and Parvati and contributed one of the lovelies diyads in the Indian tradition.

But more sensitive in modelling and poetic in sensibility are the representations of woman in her verious moads of longing expectation reverie. Ereticism is found in the sculpture of Konark and Bhuvaneshwar of the epoch of the Eastern Gangas too but here again the poetic and romantic figuration of women are more sensitive.

The great achievement of the Pallavas (8th century) was the gigantic tableau at Mahabalipuram where a whole rock has been carved into a representation of the descent of the Gangas and the teerming animal and human life on the banks. Siva is the towering figure in Chola sculpture in stone beside bronze. But it is work in Bronze especially the Nataraja or dancing Siva, that has becarne world famous.

Stone sculpture influenced by the Pallava tradition and bronze influnced by the Chola style were produced in Kerala. But its unique achievement is in sculpture in wood.

Exposed to stimuli from all over world, Indian sculpture today are experimenting in all styles using steel and Aluminium, fibre glass and even fibre. The power of stir the impulses of awe and adoration which are huymanistiecally most valuable strains of the Indian sculpture.

◆ ◆ ◆

ALPHABETICAL ADVICE

A: Always be near with a helping hand.
B: Befirm, wherever for right you stand.
C: Careful, in word, thought, action and deed.
D: Do what you can do for those who are in need.
E: Eager for service, work always with a will.
F: Forward always, never stand still.
G: Greed be never, generous be always.
H: Honesty, the best policy, remember it pays.
I : Idleness shun, it never wins.
J: Judge not your friends, your kith & your kin.
K: Keen be in your studies & keen in your play.
L: Learn always good & hate bad things.
M: Make most of your chances, don't let anyslide.
N: Never give up untill you tried.
O: Own up your faults, be eagar to learn.
P: Politeness counts always good manners never spurn.
Q: Quit not a task, until it is complete.
R: Respect show your elders, whenever you meet.
S: Smile when in difficulties never despair.
T: Think of the spider and how he got there.
U: Up and be at the game with the will to win.
V: Venture not into unknown, for you have nothing to win.
W: Well done job, is a good asset.
X: X-ray your motives, least they be ill-set.
Y: Youth shall wage a battle for the weak.
Z: Zealous, be always to defend the make.

Miss Seema Patil,
F. Y.B. A.

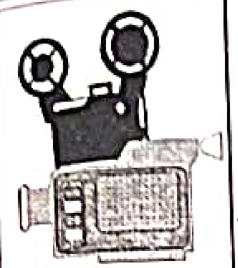

The Movie Monarch

SATYAJIT RAY

❑ Warote D. D., S. Y. B. A.

SATYAJIT RAY was the living legend of Indian film. He had great personality of the Indian film city. He had made mark by his lion's share to 'film Industry by 'Special Oscar Award', the academy award, has increased its value. The other five special award winners are Greata Garbo 1955, Carry Grant 1969, Charle Chaplin 1978, James Stewart 1984 and Arika Kurosawa 1989. When we saw the T. V. report of 64th award ceremony, which was held on 30th March, at Dorothy Chandler Parilion in Dawn town. Los Angeles our hearts were full with respect and love towards him. When Satyajit Ray came to know of his award he remarks, "This was a dream come true" It was impossible for him to travel to Los Angeles on 30th March to receive the award.

He had taught lessons about film making. He had watched the work of Johnford William Wybr, Frank carpa and Alfred Hitchcock with great interest. His favourite director was Bloty Wilder, director of 'Sunset Boulovard' to whom he wrote a seventeen pages letter in the enthusiasm of youth.

SATYAJIT RAY brought new light to the Indian film in late fifties by making 'Pather Panchali' he stressed on dialogue and language in film script. He is certainly the founder of the new stream movies. It is shame for that panther Pancholi which brought him world wide fame was screened for the first time not at home but at the museum of Modern Art in New York. Satyajit Ray made his art films with the smallest budget and yet his pictures ran successfully compared with Bengali commercial films. It is a record. The audiance watch Ray's films oftenly so his pictures had long runs. This success is not accidental. It was repeated afterwards by his movies like Aparajito, Apara Sansar, Parash Pather, Teen Kanya, Abhijan Chrulata, Which has not given entry for the state award was awarded. About him, Mrinal Sen says that the movies of Satyajit Ray gave often rememberable bright screen experience to the Indian audience.

SATYAJIT RAY born in a family with inheritance of literature and art. From childhood he was on Introvert boy, interested in painting and wallains. He also impressed by western music.

Agantuk, Ganashatry and shakha prashaka have been criticised. Critics say that these movies are economically very successful but they cannot be compaed with great classics like Pather Pancholi and Charulata. they also says that Satyajit Ray is now unable to make movies in view of the changing lifestyle of society and ethics. But it is truth of Satyajit Ray was a great producer of Indian film Industry.

ENGLISH DRAMA

❑ Musale S. V., S. Y. B. A.

WHAT IS DRAMA ? Drama is the art of believing. It capitivates children and adults from all societies at and all walks of life. Making beliefs consist in part of acting out events that happened or that we imagine are happening. Drama consists of representing those acions for the pleasure of others. The primary ingredients of drama are characters, action, spectacle, represented by scenery and costume; and finally audience, who respond to this complex mixture.

Even when reading a play; we are encouraged to imagine actors speking lines and to visualize a setting in which those lines are spoken. When we are in the theature, we see the actors, hear the lines, are aware of the setting, and sense the thetrical community of which we are a part. Drama is an experience in which we participate on many levels. Simultaneously. On one level, we may believe that what we see is really happening; on the other level, we know it is only make believe. On one level we may be amused, but on the other level we realize that serious statements about our society are being made. Drama is like most other literature in that it both entertains and instructs.

When Aristotle wrote about drama in the 'poetics', ha work providing one of the earliest and most influential theorise of drama. He began by explaining it as the 'Imitation' of an action. Those analyzing his work have interpreted this statement in several ways. One interepretation is drama that imitates life. On the surface such an observation may seen simple, even obvious. But on reflection, we being to find complex significance in his comment. The dama of the Greeks, for example are larger than life or other than life.

The relationship between drama and life has always been subtle and complex. In some plays, such as Luigi Prindello's "Six characters in search of an author" It is one of the central issues. We began out reading of most plays knowing that the dramatic experience is not absolutely real in the sense that, for example the actor playing Hamlet does not really die, or truely see the ghost. The play imitates those imagined action. But when done properly it is realistic enough to make us fear, if only for a moment, that they could be real.

We are concerned for Hamlet as a person. We see significance in the action he imitates; his action helps us live our one

lives more deeply. More intensly because they give us insight into the possibilities of life.

The Great Ages of Drama -

Certain historical periods have produced great plays and play wrights. Although why some periods generate more dramatic activity than others is still a matter of conjecture for scholars examining the social, historical, and religious condition of the times.

Greek Drama -

The Greeks of the 5th century B. C. are credited with the first dominating dramatic age. which lasted from the birth of Aeschylus (525 B. C.) to the death of Aristorphanes (385 B. C.) Their theaters were supported by public funds.

'Sophocles' is perhaps the foremost of Greek play wrights and his plays 'Oediphs Rex' and 'Anti gone' are the examples of powerful trage dies 'Euripides' who succeeded 'Sophocles'. His 'Trogan woman, Medea and Elektra' are still performed.

Roman Drama -

The Romans became aware of the Greek drama of the third century B. C. and began to import Greek actors and play wrights. Because of many social and cultural differences between the societies however drama never took a central role in the life of average Roman, 'Seneca' who is now viewed as Rome's most important trage dian. Almost certainly wrote his plays to be read rather than to be seen on the stage.

Roman comedy produced two great play wrights. 'Plautus' and 'Terence' who helped develop the stock or type character. Plautu's best known plays are : The Braggart Warrior and the Twin menaechimi.

Terence's best plays are The Woman of Andros, The Phormio and the Mother - in - Law.

Renaissance Drama -

The revival of learning in the renaissance, beginning in the 14th century had considerable effect on drama because classical Greek and Roman plays were discovered and studied.

Elizabethan and Jacobean drama developed most fully druing the fifty years from 1590 to 1640. Audiences poured into the play houses, eager for the plays about history and for the great tragidies of Marlow, such as "Doctor Faustus" and of Shakespeare including 'Hamlet, Macbeth, Othello'.

The great comedies of the age came mostly from the pen of "William Shakspeare' A Midsummer Nights Dream, Twilfth Nitght Drama were made popular by Shakespeare.

◆ ◆ ◆

REMEMBER AND REJOICE

- Sweetest word of all - Mother
- Finest feeling of all - Love
- Richest piace of all - Paradise.
- Lovelist residence of all - Home
- Largest need of all - Friendship
- Highest decoration of all - Character
- Biggest man of all - Master

Mr. Suryaji Powar F. Y. B. A.

A Nature - Poet

W. WORDSWORTH

❑ Balkrishna Bharmal, T. Y. B. A.

ROMANTIC Revival in English Poetry, generally reckoned to begin with the publication in 1798 of the Lyrical Ballads by Wordsworth. The Romantic poets felt free to give play to their individualism and imagination. As a pioneer of the Romantic Movement Wordsworth is pre-eminent. He introduced into his poetry natural everyday speech and made poetry popular. It would be fair to say that Wordsworth revieved lofty ideas.

William Wordsworth was born in 1770 at Cockermouth, Cumberland. He was one of the greatests of English Poets. He had an exceptional influence on the development of English literature. He was attracted towards nature and he wrote so many poems on nature and its elements. He mastered all the major Verse. It was in 1797, that the new romantic movements in our literature assumed definite form. Wordsworth is follower of Dr. Johnson, Pope, Drydan.

Wordsworth defined theory of poetry as "Poetry is spontenious overflow of powerful feelings ithat it takes it's origin emotions recollected in tranquality." He belongs to the 19th century. His all poems are dependent on nature and romanticCarry Grant 1969, on simple humble rustic people and on nature like ,.'To A Skylark', 'To The Cuckoo', 'To A butterfly', Wordsworth explains that his object is to write poetry which will appeal to the ordinary reader. In his early years, he was much influenced by the French Revolution, and his poetry breathes the spirit of the freedom of man.

Wordsworth sums up philosophy of childhood. His output of poetry was so vast. His most famous works appeared in the Lyrical Baliads (1798) and in the sonnets, odes and lyrics of the next ten years; though The Duddon', 'Sonnets' (1820) 'To A Skylark' (1825) and 'Yellow Revisited' (1831) show that he retained till past sixty much of his youthful enthusiasm. Tintern Abbey was written in 1798 when Wordsworth was on a walking tour in the Wye Valley with his sister Dorothy.

'Three years she Grew' is one of the best example of Wordsworth's devotion towards nature as a teacher as well as a guardian. 'A slumber did my spirit seal' gives an impression of immortality. In this poem, poet becomes very meloncholic because the death of Lucy had sealed the heart of the poet, so he says.

"A slumber did my spirit seal,
I had no human fears'.

In the next poem, 'She dwelt among the untrowden ways' has included four lines. A first fucy as a child of nature was unknown to us. After her death the poet says,

"But she is in her grave, and Oh!
The difference to me!"

that after the death of Lucy only we could understand that her body is in grave.

In the poem,'To the Cuckoo', he

has admired Cuckoo bird in very simple language. As a young man the poet can not wander in the valley, on the mountain to find out perticular bird as like a school going boy. So the poet calls -

"Shall I call the wandering voice,
Or a bird ?"

In this way the poet write the simple poem in simple language. In the poem, 'To A Skylark', he describes the journey of skylark in the sky, while giving sweet music to this earth which is filled with unhappiness. In this poem the poet admires the skylark as,

"Ethereal minstret ! pilgrim of the sky !"

While admiring the sweet music of skylark, he says -

"Leave the nightingale her shady wood;
A privacy of glorious light is thine:'.

that the music of skylark is better than the music of nightingale.

The best of his work appeared in Lyrical Ballads (1798), To a Skylark (1825) and Yellow Revisited (1831) show that he retained till past sixty much of his youthful enthusiasm. The recurrence of noble lines constitutes the surprise and the delight of reading Wordsworth.

The outward shows of sky and earth,
Of hill and valley, he has viewed;
And impulses of deeper birth
Have come to him in solitude
In common things that round us lie
Some random truths he can impart
The harvest of a quiet eye.
That broads and steeps on his own heart.

◆ ◆ ◆

Quotations

1. Anger is momentary madness.
   - Horace
2. Books are ships which pass through the vast seas of time
   - Bacon
3. The roots of education are bitter but the fruit is sweet.
   - Benjamin Franklin
4. Love your enemies, for they tell you your faults.
   - Carlye.
5. Fame is like a summer - flower which blooms and dies in one short hour.
   - Robert Pollok
6. He who thinks himself wise, O heavens ! is a great fool.
   - Voltaire.
7. We can never be made happy by compulsion.
   - Coleridge.

Collected by : B. S. Bharmal T. Y. B. A.

Enjoy the difference

Teacher : Why have you made so many mistakes ?
Boy : Sir, please, don't punish me.
Teacher : Why not ? Isn't this your home work book ?
Boy : Yes Sir, But my father did my homework today.

☹ ☹ ☹

Man : When does the Rajdhani Express come.
Guard : At 2 pm.
Man : And the Shatabdi Express ?
Guard : At 2 pm.
Man : How about the udayan Express ?
Guard : But which train do you want to catch.
Man : None, I want to cross the railway track to the another site platform.

S. M. Redekar, S. Y. B. A.

A DREAM COMES ALIVE

Gojare P. T., F. Y. B.Sc.

FROM the days of highschool I was having a wish to become a teacher. But in my mind, I always have a question- What do you mean by teacher ? What is teacher's day and why it is celebrated ? for the answer of this question I had spent so many days.

When I started my career as an under graduate student of science faculty in F. Y. B. Sc. the 'Notice' had come to my class that the students who wanted to take part as teachers on TEACHERS DAY should give their names to the concerned teachers. Immidiately I contacted that teacher and I selected Maths as my subject.

Just within two days there was the selection of teachers. I was selected as a teacher of Maths in F. Y. BSc. I was happy because I was getting a chance of becoming a teacher in my class. But within one hour I was disappointed as my close friend wanted to take same subject on that class. He requested me to take lecture on S. Y. BSc. But I was very happy to take the lecture on my senior class. I started my preparation for the lecture in my subject Mathematics that was very easy for me because it is my most likely and interesting subject.

Today was TEACHERS DAY and I was thinking if I would not become teacher in my future life but today I would be teacher. On that day I wake up early in the morning and I was ready to go to college at 10 O'clock I was the second member to reach the college before me only my new principal came. After some time all other new teachers also reached. Now, other students were also coming.

Today college was looking different. We were wearing tie and Lady teachers in saries. All student were looking us. Today college was going to start late from its usual time. At 11 O'clock. The bell rang all student went to their class. My leacture was first in S. Y. BSc. as time came near I was feeling nervous. Any how, I entered the class students stood up and gave me respect. I also gave reply and told them to sit and then I introduced myself, took the attendance and started my leacture.

I asked some questions to the students and students also gave me reply. I was settled now and nervousness was gone. I started explaining the 'Article' in simple language. All the students were listening quitely and carefully. In last five minutes of the lecture, student, at the last bench asked me a question. I was very very happy to listen the question because I know all student understood my leacture. I answered his question, he was satisfide with the answer and just bell rang. My lecture was finished I said thanks to the students and went to staff room. The second lecture started with next teacher.

After some time all lecturers finished their teaching and there was short break and after that break there was a cultural programme. At 2 O' clock the cultural programme started by praying to the photograph of Dr. Radha Krishna. The cultural programme was very nice. At last there was a song on nationality. After cultural programme our principal gave speech In that speech I got all my answers.

◆ ◆ ◆

सन १९९६ - ९७ चा
वार्षिक अहवाल

जिमखाना अहवाल

दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळाने बिद्री साखर कारखाना पंचक्रोशीतील शेतकरी सभासदांच्या मुलांचा शैक्षणिक प्रश्न महाविद्यालयाची स्थापना करून सोडविला आहे. महाविद्यालयातील कला व शास्त्र शाखेतील प्राध्यापक वर्ग व प्राचार्य नियमित कामकाजाबरोबरच इतर शैक्षणिक उपक्रम हिरीरीने राबवितात.

कला व शास्त्र विभागात वेळोवेळी चाचणी परिक्षा सेमिनार्स, सहामही परीक्षा, पूर्व-परीक्षा, स्पर्धा परीक्षा समितीने लेखी स्पर्धा परीक्षा, क्विझ स्पर्धा, प्रश्नमंजूषा, भारती विद्यापीठ स्पर्धा परीक्षा घेतल्या आहेत. कु. मनिषा यशवत वरगे बी. ए. भाग १ ह्या मुलीची भारती विद्यापीठाने घेतलेल्या स्पर्धा परीक्षेच्या खुल्या गटात तृतीय क्रमांक आला आहे.

'विचार मंथन' चर्चा सत्रात स्त्री-मुक्ती एक चळवळ, आजची वर्तमानपत्रे व लोकशिक्षण आमचे आजचे शिक्षण व आमचा भविष्यकाळ, व्यसनाधिनता व व्यसनमुक्ती मानवाच्या जडण घडणीत संतांचे कार्य इ. विषयावर प्राध्यापक व विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

काव्य-वाचन या कार्यक्रमात विद्यार्थ्यांनी स्वरचित कविता सादर केल्या त्या अशा : माझी, इंतजार, येत जा, ऋणानुबंध, प्रतिक्षा, ती, संसारी तू येशील का? बाबा, अरे मानसा मानसा, उठ मरदा उठ, अंतरीचे आकाश, मन, मी गेल्यावर काय करशील?, पैशाची माया, माझे विश्व निराळे, हे असच काय नी असच काय ? आय वॉन्ट टु डाय, डोनेशन इ. तसेच प्रा. बाळ पोतदार यांनीही आपल्या कविता सादर केल्या.

सांस्कृतिक \ कार्यक्रमात सिनेगीते, देशभक्तीपर गीते, भावगीत, भक्तीगीत, विनोदी चुटके, सिने कलाकारांचे आवाज इ. मधे विद्यार्थी-विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला.

प्रबोधनात्मक कार्यक्रमात डॉ. यु. म. पठाण (औरंगाबाद) यांचे काय लिहू कसे लिहू, श्री विलास पाटील (कोल्हापूर) या साहित्यिकांचे 'विनोद एक जीवनतत्त्वज्ञान, डॉ. अशोक कामत यांचे अध्यात्म विज्ञान, या विषयांवर व्याख्याने आयोजित केली होती.

भित्तीपत्रक समितीने १५ ऑगस्ट विशेषांक, दसरा विशेषांक, प्रजासत्ताक विशेषांक सादर केले.

शिक्षक दिन कार्यक्रमात चाळीस विद्यार्थी-विद्यार्थिनींनी प्राचार्यापासून ते शिपायापर्यंतचे कामकाज पार पाडले.

स्टाफ अकॅडेमी तर्फे अनेक प्राध्यापकांचे विविध विषयावर प्रबोधनात्मक चर्चासत्रे पार पडली. दि. १२/२/९७ रोजी कोल्हापूर येथील छ. प्रमिलाराजे हॉस्पिटल च्या सहकार्याने महाविद्यालयाने रक्तदान शिबीर आयोजित केले. त्यात ५४ विद्यार्थी, विद्यार्थिनी, प्राध्यापक व प्रशासकीय कर्मचारी यांनी रक्तदान केले.

महाविद्यालयात 'गुणगौरव' समारंभ व सांस्कृतिक कार्यक्रम पार पडला. या कार्यक्रमास मा. प्रा. लक्ष्मणराव ढोबळे, आमदार मंगळवेढा हे उपस्थित होते. तसेच मा. के.पी.पाटील, मा. आमदार नामदेवराव भोईटे, मा. प्रविण पाटील, सन्माननीय

संचालक, प्रशासन वर्ग, प्राचार्य, प्राध्यापक, विद्यार्थी-विद्यार्थिनी व ग्रामस्थ उपस्थित होते.

राष्ट्रीय सेवा योजना शिबीर, आकुर्डी ता. भुदरगड येथे उत्तमप्रकारे पार पडले. हायकिंग समितीने विद्यार्थ्यांची हायकिंग वेंगुर्ला ते गोवा अशी घेतली होती. त्यात विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

वरील विविध उपक्रमांबरोबरच इतर अनेक समित्यांनी आपापल्यापरीने कार्यक्रम पार पाडले. हे सर्व कार्यक्रम पार पाडण्यामध्ये महाविद्यालयाचे प्राचार्य मा. एस्.के. पाटील, सर्व प्राध्यापक वर्ग, प्रशासकीय कर्मचारी यांनी वेळोवेळी सहकार्य केले. त्या सर्वांचे मन:पूर्वक आभार.

प्रा. शिंदे डी. के.
जिमखाना प्रमुख

क्रीडा अहवाल

चालूवर्षी महाविद्यालयाने कबड्डी व्हॉलीबॉल, कुस्ती, बास्केटबॉल, ॲथलेटिक्स या क्रीडाप्रकारात भाग घेतला. यामध्ये व्हॉलीबॉल व बास्केटबॉल या सांघिक क्रीडा प्रकारात कोल्हापूर जिल्हा झोनल स्पर्धेत उपांत्यफेरीपर्यंत धडक मारून आम्हीसुध्दा भविष्यकाळातील अजिंक्यपदाचे स्पर्धक असल्याचे दाखवून दिले. १४ डिसें. ९६ रोजी कोल्हापूर येथे झालेल्या खुल्या जिल्हा अजिंक्यपद स्पर्धेत उपविजेतेपद पटकावून वाशी (मुंबई)येथे झालेल्या राज्य स्तरीय स्पर्धेसाठी आमचा खेळाडू अमर रघुनाथ चौगुले बी. ए. भाग ३ व माजी खेळाडू संतोष नारायण ढवण बी. ए. भाग २ यांची जिल्हासंघात निवड झाली. तसेच 'जिल्हा व्हॉलीबॉल खुल्या स्पर्धेतून संग्राम बरकाळे बीएस्सी. भाग २ याची सराव शिबीरासाठी निवड झाली. तसेच जे. आर. पाटील व शहाजी पोवार यांची कराटेसाठी वेळोवेळी निवड होऊन त्यांनी आपल्या कौशल्याचे प्रदर्शन केले. या वर्षाच्या वार्षीक क्रीडा स्पर्धा सुध्दा तीन दिवस खेळीमेळीने व रोमहर्षक झाल्या. यामधून काशीद आर. पी., बी. ए. भाग२ व कु. माने सुजाता सुभाष बी. ए. भाग ३ यांनी वैयक्तीक नैपुण्य प्राप्त केले.

प्रा. एन्. डी. पाटील
शा.शि. संचालक

राष्ट्रीय सेवा योजना

एन्.एस.एस्. अंतर्गत विशेष श्रमसंस्कार शिबीर मौजे आकुर्डे, ता. भुदरगड या गावी मंगळवार दि. १९/११/९६ ते गुरुवार दि. २८/११/९६ या कालावधित विविध उपक्रमांसह पार पडले.

सदर शिबीरामध्ये शिबीरार्थिनी विविध कामे मनोभावे करून खऱ्या अर्थाने श्रमपुजा केली. शिबीरामध्ये ग्रामसफाई, केरकचरा निर्मुलन, गटार खुदाई, रस्ताबांधणी इ. विविध कामे पार पाडली. तसेच संयोजकांनी समाजप्रबोधनपर विविध व्याख्याने आयोजित केली होती.

समितीतर्फे महाविद्यालयात मकरसंक्रांती निमित्त्य हळदी कुंकवाचा कार्यक्रम आयोजित केला होता. त्यामध्ये अनेक महिलांनी सहभाग घेतला.

श्रमसंस्कार शिबीरामध्ये ३६ विद्यार्थी व १२ विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला. यासाठी मा. प्राचार्यसो यांचे बहुमोल मार्गदर्शन व प्रा. माने, प्रा. वारके, श्री. हवालदार, श्री. बाळासो सुतार व सर्व शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी यांचे सहकार्य लाभले. या सर्वांचा मी शतश: आभारी आहे.

प्रा. एस्. के. सावंत
शिबीर संचालक

सहल व पदभ्रमंती विभाग

विद्यार्थ्यांच्या महाविद्यालयीन जीवनामध्ये व्यक्तिमत्त्व विकास साधण्यासाठी महाविद्यालयामध्ये बहुविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते. सहल व पदभ्रमंती विभागामार्फत महाविद्यालयात विद्यार्थ्यां साठी सागर किनारी सहल आयोजित करून निसर्गाशी जवळीक साधण्याचा प्रयत्न केला.

शैक्षणिक वर्ष १९९६-९७ मध्ये द्वितीय सत्रात महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी पदभ्रमंती

मोहीम वेंगुर्ला ते गोवा या मार्गावर सागरकिनाऱ्याने आखली होती. हे जवळपास ६० किमी. अंतर विद्यार्थ्यांनी दोन दिवसात चालत पूर्ण केले व राहिलेल्या दोन दिवसात गोवादर्शन केले. सदर मोहीमेत एकूण ३२ महाविद्यालयीन विद्यार्थी, प्रा. एस्. के. सावंत प्रा. एन्. डी. पाटील, प्रा. एस. आर. पाटील व प्रशासकीय कर्मचारी श्री. बी. एस्. सुतार हे सहभागी झाले होते. सदर मोहीम चार दिवसात पूर्ण करण्यात आली.

वरील मोहीमेसाठी मा. प्राचार्य, मा. जिमखाना चेअरमन, सर्व कमिटी सदस्य, विद्यार्थी, विद्यार्थिनी, इतर प्राध्यापक वर्ग व शिक्षकेतर कर्मचारी यांचे बहुमोल मार्गदर्शन व सहकार्य लाभले. येथून पुढेही अशाच सहकार्याची व मार्गदर्शनाची अपेक्षा.

प्रा. एस. के. सावंत
पदभ्रमंती विभाग प्रमुख

परीक्षा विभाग

१९९६-९७ या शैक्षणिक वर्षात कला विभागातील बी. ए. भाग १,२,३ या वर्गासाठी सहामही ५० गुणांची व पूर्व परीक्षा १०० गुणांची घेण्याची सर्वानुमते ठरले व त्याप्रमाणे सदर परीक्षा घेण्यात आल्या. सदर परीक्षांना विद्यार्थ्यांचा उत्तम प्रतिसाद मिळाला.

सदर परीक्षा विद्यापीठाच्या प्रश्नपत्रिकांच्या स्वरूपानुसार घेतल्या गेल्या. या परीक्षांचा मूळ उद्देश म्हणजे विद्यार्थ्यांना या निमित्ताने प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप समजावे. वाचन, चिंतन आणि मनन यामध्ये सातत्य राहावे असा होता. परीक्षा विभागासाठी मा. प्राचार्य एस्. के. पाटील, प्राध्यापक सहकारी तसेच परीक्षा विभागातील सदस्य प्रा. ए. आर. माने, प्रा. वारके यांचे बहुमूल्य सहकार्य लाभले त्याबद्दल या सर्वांचा मी आभारी आहे.

प्रा. एस. ए. साळोखे
विभाग प्रमुख

शिक्षक–दिन

डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन यांचा वाढदिवस ५ सप्टेंबर हा शिक्षक दिन म्हणून भारतभर पार पाडण्यात आला. या दिवशी महाविद्यालयात सर्व कामकाज हे विद्यार्थ्यांकडून पार पाडण्यात आले. कला व शास्त्र विभागातील जवळ जवळ ६० विद्यार्थी-विद्यार्थिनींनी यात भाग घेतला. हा कार्यक्रम अतिशय चांगल्या रितीने पार पडला. कला विभागाकडे प्रा. साळोखे, एस्. ए. व शास्त्र विभागाकडे प्रा. एस. जी. खानापुरे यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

प्रा. एस. ए. साळोखे
प्रा. खानापुरे एस्. जी.

विचार मंथन

शिक्षक - दिन कार्यक्रमातून मा. प्राचार्य यांनी विद्यार्थ्यांचे एक विचार मंथन वळावणारे मंडळ स्थापावे असे प्रयोजन केले. या प्रयोजनातून निर्माण झालेल्या विद्यार्थ्यांचे मंडळ म्हरजे 'विचारमंथन' होय. या मंडळातर्फे प्रत्येक आठवड्याच्या दर गुरुवारी आजच्या समाजाला भेडसावणाऱ्या ज्वलंत प्रश्नांवर चर्चा होत असे. या कार्यक्रमास विद्यार्थ्यांचा अतिशय चांगला प्रतिसाद मिळाला. आजपर्यंत या मंडळातर्फे 'स्त्रीमुक्ती एक चळवळ', आमचे आजचे शिक्षण व आमचा भविष्यकाळ, व्यसनाधिनता व व्यसनमुक्ती काळाची गरज, आजची वर्तमानपत्रे व आजचा समाज, मानवी जडणघडणीत संतांचे कार्य अशा अनेकविध प्रकारच्या विषयांवर सखोल चर्चा झाली.

विचार मंथनाद्वारे विद्यार्थ्यांच्या सुप्त गुणांना वाव देणे त्यांच्या व्यक्तिमत्त्व विकासाला प्रेरणा देणे हा हेतू होता. या कार्यक्रमात मला प्रा. ए. आर. माने यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले.

एस. ए. साळोखे
विभाग प्रमुख

स्पर्धापरीक्षा कमिटी अहवाल

महाविद्यालयातील स्पर्धा परीक्षा कमिटी समोर ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांसाठी स्पर्धा परीक्षा तयारी हे उद्दीष्ट आहे. या कमिटीने सन १९९६-९७ या

वर्षामध्ये खालील उपक्रम यशस्वी केले आहेत.

१. महाविद्यालयातील विद्यार्थी विद्यार्थिनींना स्पर्धा परीक्षाचे मार्गदर्शन करण्यासाठी अनेक प्राध्यापकांची व्याख्याने आयोजित केली होती. सदर व्याख्यानांना महाविद्यालयातील विद्यार्थीवर्ग मोठ्या संख्येने उपस्थित राहात होता.

२. प्रतिवर्षीप्रमाणे या वर्षीच्या गुणगौरव समारंभांतर्गत ''स्टेज क्विझ'' शनिवार दि. ४-१-९७ रोजी आयोजित करण्यात आले. यामध्ये विद्यार्थ्यांनी स्पर्धप्रमाणे सहभागी होऊन प्रथम व द्वितीय क्रमांक पटकावले. सदर विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयामार्फत स्टेज क्विझचे प्रमाण पत्र देण्यात आले. या कार्यक्रमाचे आयोजन प्रा. सी. वाय. जाधव, प्रा. ए. वी. माने, प्रा. एस. ए. साळोखे, प्रा. डी. डी. कोमेजवार प्रा. एस. एन. कुलकर्णी यांनी केले होते.

३. प्रा. एन्. डी. पाटील यांचे खेळाबाबतची माहिती या विषयावर व्याख्यान. दि. १८/१/९७ रोजी आयोजित केले होते.

डॉ. पतंगराव कदम यांच्या वाढदिवसा निमित्त सामान्यज्ञान स्पर्धा परीक्षा लेखी चाचणी २१ जानेवारी ९७ रोजी आयोजित केलेल्या स्पर्धेत ९४ विद्यार्थी सहभागी झाले होते. नमूद करताना अभिमान वाटतो की महाविद्यालयाची विद्यार्थिनी कु. वरगे मनिषा यशवंत बी. ए. भाग १ हिने या स्पर्धेत (खुलागट) तृतीय क्रमांकाचे रु. ५०१ चे बक्षीस पटकावले. बिद्री केंद्रावर तीने प्रथम क्रमांक प्राप्त केला. तर रायजाधव अनिल एकनाथ बी. एस्सी. १ याने द्वितीय क्रमांक पटकावला. तसेच या स्पर्धेत महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी ६० % पेक्षा जास्त गुण प्राप्त करून प्रमाणपत्र मिळविले. या यशामुळे विद्यार्थ्यांचा विश्वास निश्चितच दुणावेल असा आम्हास विश्वास वाटतो.

४. वेळोवेळी होणाऱ्या प्रादेशिक दुय्यम सेवा निवड मंडळ पुणे, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग या परीक्षांसाठी अर्ज भरून देण्याचे काम स्पर्धा परीक्षा कमिटीद्वारे केले गेले.

५. विद्यार्थ्यांना या क्षेत्रातील वाढीव ज्ञान मिळविण्यासाठी या कमिटीमार्फत वेळोवेळी 'लेखी क्विझ' आयोजित केल्या त्यास विद्यार्थ्यांचा प्रचंड प्रतिसाद लाभला.

या परीक्षा तयारी अनुषंगान महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयामधून सध्या १५ मासिके व ५० पुस्तके उपलब्ध करून दिली आहेत. या स्पर्धा परीक्षा मंडळाला मा. प्राचार्यसो, ग्रंथपाल तसेच सर्व प्राध्यापक सहकारी यांचे वेळोवेळी मार्गदर्शन व सहकार्य लाभले यासाठी त्यांचे हार्दिक आभार.

प्रा. ए. वी. माने
स्पर्धा परीक्षा कमिटी प्रमुख

वादविवाद व वक्तृत्व विभाग

विद्यार्थ्यांचा विविध उपक्रमाद्वारे सर्वांगीण विकास साधण्यासाठी महाविद्यालयामध्ये अनेक उपक्रमक आयोजित केले जातात. त्यामध्ये विद्यार्थ्यांच्या वाचन, वक्तृत्व व वैचारिक बैठकीसाठी खुले व्यासपीठ म्हणून महाविद्यालयाच्या वादविवाद व वक्तृत्व कमिटीने महत्वाची भुमिका बजावली आहे.

शैक्षणिक वर्ष १९९६-९७ मध्ये पहिल्या सत्रात 'वाचाल तरच वाचाल'' या विषयावर वक्तृत्व स्पर्धा घेण्यात आली. या स्पर्धेत प्रथम श्री. सुभाष पाटील, द्वितीय श्री. सागर पाटील, तृतीय श्री. पांडूरंग आंबुसकर व उत्तेजनार्थ कु. सुजाता माने हे विद्यार्थी क्रमवारेने चमकले. इतरही स्पर्धकांचा व श्रोत्यांचा प्रतिसाद उत्स्फुर्त होता.

राज्यस्तरीय व जिल्हास्तरीय वक्तृत्व स्पर्धामध्ये श्री. सुभाष संतराम पाटील या विद्यार्थ्याने लक्षणीय यश मिळविले.

वरीलप्रमाणे आमच्या विद्यार्थ्यांनी यश संपादन करून शिवाजी विद्यापीठ पातळीवर महाविद्यालयाचे नाव उंचावले.या यशामध्ये मा. प्राचार्य व माझे समिती सदस्य व सर्व सहकारी मित्र यांचे सहकार्य लाभले.

प्रा. एस्. डी. पाटील
वादविवाद व वक्तृत्व कमिटी

सांस्कृतिक विभाग

वार्षिक अंक वर्षात या विभागाचे वतीने मुलांचा सांस्कृतिक कार्यक्रम, स्नेहसंमेलनानिमित्त विविध गुणदर्शन कार्यक्रम घेतला. तसेच शिवाजी विद्यापीठ युवक महोत्सव, इचलकरंजी येथे 'गोंधळी नृत्य' या लोकनृत्य प्रकारात सहभाग नोंदवला. त्याचप्रमाणे श्री. बापूसो (आकुर्डे) यांचे कथाकथन घेण्यात आले.

वरील सर्व कार्यक्रम घेताना विशेषत: समीर पाटील, बी.ए. २, पी. जी. जाधव, बी.एस्सी. २, ए. आर. पाटील, बी.एस्सी. २ या विद्यार्थ्यांचे तसेच शिवराज पाटील (आकुर्डे), जयंत पाटील (बिद्री) व नाना कुलकर्णी सर (बिद्री) यांचे बहुमोल सहकार्य लाभले. स्नेहसंमेलनानिमित्त घेण्यात आलेल्या विविध गुणदर्शन कार्यक्रमाचे संचालन प्रा. जानवे यांचे केले.

प्रा. आनंद वारके
सांस्कृतिक विभाग प्रमुख

वाङ्मय मंडळ अहवाल

या वाङमय मंडळातर्फे या शैक्षणिक वर्षात प्रथम सत्रात 'काव्यवाचन' कार्यक्रम घेण्यात आला. या कार्यक्रमात बऱ्याच विद्यार्थी-विद्यार्थीनींनी आपल्या स्वरचित कविता सादर केला. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष बाळ पोतदार सर होते.

वाङमय मंडळातर्फे नेहमीच कलागुणांना वाव देण्यासाठी - प्रोत्साहन देण्यासाठी वाङमय मंडळ प्रयत्नशील आहे. बऱ्याच विद्यार्थ्यांना वैयक्तीक पातळीवर या मंडळा तर्फे मार्गदर्शन केले जाते. प्रामुख्याने समीर पाटील, पी. एस. पाटील, अरूण पाटील इ. विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

या मंडळाला मा. प्राचार्य यांचे मार्गदर्शन लाभते. तसेच या मंडळातील सदस्य प्रा. डी. एन्. पाटील व प्रा. अे. आर. माने यांचे सर्वोतोपरी सहकार्य लाभले. त्यांचा मी आभारी आहे.

प्रा. जानवे ए. डी.
वाङमय मंडळ प्रमुख

स्टाफ अकॅडमी

प्रा. टाकळे एम. व्ही.	:Lasers & its technique
	: मुक्तचिंतन
प्रा. माने ए. आर.	: अंधश्रध्दा आणि चमत्कार
	: अंधश्रध्दा एक चिकित्सा
प्रा. शिंदे डी. के.	: आदिम युवागृहे
प्रा. साळोखे एस. ए.	:जागरूक ग्राहक - काळाची गरज
प्रा.खानापूरे एस.जी.	: आध्यात्मातील चमत्कार
डॉ. कुलकर्णी एस. एन.	: विज्ञानाची वाटचाल
प्रा. जाधव सी. वाय.	: जेजूरी
प्रा. पाटील एस. डी.	: तुका झालासे कळस
मा. प्रभाकर अस्वले	: आध्यात्म आणि व्यवहारातील जीवन
प्रा. वारके ए. जे.	: वक्ता दश:सहस्त्रेशु
प्रा. देसाई एस. बी.	: साहित्य और समाज
प्रा. करपे एल. एस.	: आजचा आर्थिक विकास व मानव
प्राचार्य पाटील एस. के.	: आध्यात्म आणि विज्ञान
प्रा. दिघे डी. जी.	: हिंदी साहित्य में नारी मनोविश्लेषण

आमच्या महाविद्यालयामध्ये दरवर्षीप्रमाणे स्टाफ ॲकेडेमी मार्फत प्राध्यापकांनी अभ्यासपूर्ण व्याख्याने दिली. त्याबद्दल कमिटीच्या वतीने धन्यवाद तसेच या कमिटीमध्ये काम करताना मा. प्राचार्य एस. के. पाटील यांचे मोलाचे मार्गदर्शन झाले. माझ्या सहकारी प्राध्यापकांनी योग्य ते सहकार्य केले त्याबद्दल सर्वांचे आभार.

प्रा. एस. जी. खानापुरे
प्रमुख स्टाफ ॲकेडेमी

संपादक : प्रा. डी. डी. कोगेजवार

माझे सहकारी

प्रा. कुलकर्णी एस्. एन्.

Electrical, Magnetic And Structural Studies on some Li-cd Ferrites, या विषयावर सादर केलेल्या प्रबंधास शिवाजी विद्यापीठातर्फे पी. एच्.डी.

प्रा. डी. एन. पाटील व प्रा. एस्. ए. साळोखे :

दि. ७ व ८ फेब्रुवारी १९९७ रोजी सातारा येथे झालेल्या राज्यस्तरीय 'कॉमन वेल्थ लिटरेचर' या चर्चासत्रात सहभाग.

प्रा. एस्. बी. देसाई व प्रा. डी. जी. दिघे :

शिवाजी विश्वविद्यालय, हिन्दी विभाग, कोल्हापूर द्वारा दि. २१ और २२ दिसंबर १९९६ को ''महाकवि निराला के साहित्य में युगबोध'' विषयपर दो दिन संगोष्ठी आयोजित की गयी थी उसमे सहभाग.

प्रा. एन्. डी. पाटील :

शैक्षणिक वर्षात पॉन्डेचरी येथे झालेल्या स्पर्धेसाठी 'शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर (मुली) संघांचे प्रशिक्षक म्हणून नियुक्ती.

वाशी (मुंबई) येथे झालेल्या राज्यस्तरीय बास्केटबॉल स्पर्धेसाठी कोल्हापूर जिल्हासंघात निवड व सराव शिबीरासाठी प्रशिक्षक म्हणून नेमणूक.

प्रा. एस्. डी. पाटील व ए. जे. वारके :

दि. २३ फेब्रुवारी रोजी कोल्हापूर येथील राजर्षि शाहू महाविद्यालय येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय मराठी प्राध्यापक चर्चासत्रात उपस्थिती.

प्रा. सी. वाय. जाधव :

सेंट्रल इन्स्टिटयुट ऑफ इंग्लिश अँन्ड फॉरिन लँन्वेजीस या संस्थेचा 'पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा इन टिचींग ऑफ इंग्लिश' हा कोर्स दि. २ डिसेंबर ९६ ते २९ डिसेंबर ९६ या कालावधित यशस्वीरित्या पूर्ण.

प्रा. करपे एल्. एस् :

दि. २ नोव्हें. ९६ रोजी सद्गुरू गाडगे महाराज महाविद्यालयात 'शिवाजी विद्यापीठ अर्थशास्त्र परिषदेच्या अधिवेशनास सहभाग.

दै. सकाळ मध्ये वाचकांच्या पत्रव्यवहार या सदरातील 'उत्कृष्ठ पत्रे' पुरस्कारामध्ये जाने ९७ मधील 'प्रथम ही खबरदारी घ्यावी' या माझ्या पत्रास द्वितीय परस्कार मिळाला.

प्रा. आर. बी. चोपडे व प्रा. डी. के. शिंदे :

सन १९९६-९७ या वर्षात शिवाजी विद्यापीठामध्ये रिफ्रेशर कोर्स यशस्वीरित्या पूर्ण.

प्रा. एस्. एन्. झेंडे :

दयानंद कॉलेज सोलापूर येथे दि. ३०-९-९६ रोजी आयोजित ''वर्क शॉप इन केमिस्ट्री'' या कार्यक्रमात सहभाग.

संपादक : प्रा. डी. डी. कोगेजवार

|| विद्या परम भूषणम् ||

श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ, बिद्री (मौनीनगर)

ता. कागल, जि. कोल्हापूर

परिसराच्या आर्थिक उन्नतीबरोबरच शैक्षणिक विकास व प्रगती साधावी या उदात्त हेतूने कार्यरत असलेल्या आमच्या शैक्षणिक शाखा

☆☆☆

दूधसाखर महाविद्यालय

(कला, विज्ञान)

☆☆☆

दूधसाखर माध्यमिक व उच्च माध्यमिक विद्यालय

(कला, विज्ञान, वाणिज्य व व्यावसायिक)

☆☆☆

दूधसाखर सैनिक शाळा प्रवेश तयारी वर्ग

☆☆☆

दूधसाखर विद्यानिकेतन

(प्राथमिक विभाग)

उळक वैशिष्टये

- विविध शैक्षणिक शाखांसाठी भव्य व सुसज्ज इमारती.
- उच्च गुणवत्ता प्राप्त शिक्षक वर्ग.
- शिक्षण, कला, क्रीडा व संस्कार यासाठी वैयक्तिक व विशेष लक्ष.
- अद्यावत ग्रंथालय, सुसज्ज प्रयोगशाळा, भव्य क्रीडांगण व अभ्यासिकेची स्वतंत्र सोय.
- शांत व निसर्गरम्य परिसर.

मा. एल. के. काळे-पाटील	मा. प्रविणसिंह पाटील	मा. के. पी. पाटील
कार्यकारी संचालक	उपाध्यक्ष	अध्यक्ष

श्री दूधगंगा-वेदगंगा सहकारी साखर कारखाना लि. बिद्री. (मौनीनगर)

तालुका – कागल, जिल्हा – कोल्हापूर

फोन : ४९२२ ते ४९२६ बिद्री एक्स्चेंज

तार : दूधसाखर बिद्री

२१५७८ कोल्हापूर ऑफिस

दू धगंगेच्या काठावरती
ध वलक्रांती सह-शिक्षणाची
गं गोत्री, वाहे
गा वागावातूनी
वे दगंगेच्या पुनित स्पर्शाने
द न्याखोऱ्यातूनी
गं गा सहकाराची !
गा था ही नवनिर्मितीची -
स मर्थ मौनींच्या आशीर्वादाने
ह रित क्रांती फुलू लागली
का मधेनू प्रसन्न झाली अन्
री ते संसार सजले
सा रे आनंदात न्हाले
ख रोखर
र यतेच्या आकांक्षेने
का ळम्मावाडी साकारली,
र णरणत्या माळावरती
खा ण ही संस्काराची
ना व तिचे " **दूधसाखर**"!!

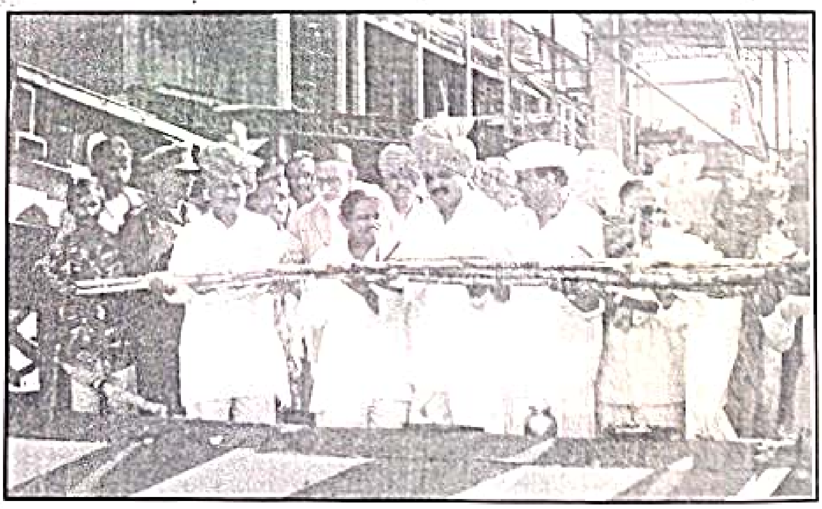

मा. एल्. के. काळे-पाटील	मा. प्रविणसिंहजी पाटील	मा. के. पी. पाटील
कार्यकारी संचालक	उपाध्यक्ष	अध्यक्ष

संचालक मंडळ

मा. दि. भा. जाधव	मा. वि. कृ. मोरे	मा. नं. बा. सूर्यवंशी
मा. बा. ब. पाटील	मा.मा. गो. फराकटे	मा. ज्ञा. गुं. फराकटे
मा. सु. द. सूर्यवंशी	मा. रा. दौ. पाटील	मा. र. ग. पाटील
मा. म. कि. वारदेस्कर	मा. ना. कों. चौगले	मा. के. गो. नांदेकर
मा. चं. जो. वाडेकर	मा. वि. द. कांबळे	मा. सौ. वि. अ. चव्हाण
मा. सौ. मा. पां. पाटील	मा. बा. शं. पाटील	मा. य. सो. पाटील

❑ मुद्रक : श्री मुद्रणालय, कोल्हापूर ✆ ६२०६९६